

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

34E JAARGANG

WOENSDAG 30 MAART 1949

No. 1664

COMMISSIE VAN REDACTIE:

Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries;
J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;
F. Versichelen.

Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste
bladzijde van dit nummer.

INHOUD:

	Blz.
De artikelen van deze week	247
Sommaire, summaries	247
Het betalingsverkeer tussen Nederland en Indonesië door A. Oud	248
Het circulatiebankwezen in Suriname op de helling (I) door I. Bos	251
Italië op de moeilijke weg naar herstel door Dr M. Vajda	253
Ingezonden stukken:	
Geringe sociale mobiliteit — grote maatschappelijke ver- spilling door J. M. Redelé, H. F. J. Freutel en A. W. Th. M. van Benthem, met naschrift van Prof. Dr O. Bakker	254
Aantekening:	
Economisch overzicht van Belgisch Kongo door Mr C. van der Tak	257
Bedrijfseconomische notities:	
Nogmaals: Lippmann, Rosenthal & Co, Sarphatistraat door J. Brands en J. C. Brezel	259
Internationale notities:	
De industriële ontwikkeling in de Bizone in 1948	260
De Engelse tabakpositie in het licht van de dollarschaarste	260
Geld- en kapitaalmarkt	261
Statistieken:	
Bankstaten	261
Verkeer en vervoer in Nederland	262
Inleggingen en terugbetalingen bij de spaarbanken in Ne- derland	262
Stand van 's Rijks Kas	263

DEZER DAGEN

heeft de Veiligheidsraad een besluit genomen. De „U.N.C.I.", de commissie voor Indië uit de Verenigde Naties, heeft nieuwe instructies ontvangen. Het is aan haar om partijen bij te staan in het tot stand brengen van een voorbereidende conferentie te Batavia, met als onderwerp het staken van het vuren en de terugkeer van de Republikeinse regeringsautoriteiten naar Djokja. Twee punten: het woord procedure is reeds weer gevallen.

Echter niet van Nederlandse zijde; de Regering heeft de uitnodiging wederom een Nederlandse autoriteit in Batavia te doen confereren aangenomen. Ditmaal zal Dr van Royen gaan. Ziet men kans van deze tafel eendrachtig op te staan, dan wacht de Ronde Tafel. Zoals een oud-Hollands spreekwoord zegt: „We zijn er nog niet, waar ze het Wilhelmus blazen”.

Met krachtige woorden zetten West-Duitse politici ditzelfde uiteen ten-aanzien van de door de Westelijke geallieerden voorgestelde correcties van de Westelijke grens van Duitsland. Maar ook in Nederland bespeurt men geen neiging om „hei” te roepen. Politiek getinte annexatie wordt niet beoogd, van de „scherpe correctie”, in 1944 bedoeld, kan geen sprake zijn; het zijn technische regelingen. Maar waarom zet de verklaring een waarschuwingsbordje bij „steen des aanstoots” als men moest menen, dat deze er niet staat?

Al dan niet verborgen klippen in overvloed. De besprekingen tussen de drie Westelijke groten over het bezettingsstatuut voor West-Duitsland strandden; de door de Duitsers ontworpen grondwet voor hetzelfde gebied werd door de militaire autoriteiten afgewezen zonder opgaa van redenen. „Post, non propter”, „daarna is niet daardoor” is een grondregel van de wetenschap. Ook in de wetenschap der politiek?

De koers corrigeren of vastlopen riskeren? Voor deze vraag staat ook de Joego-Slavische staatsleider. De Oost-Europese landen trachtten volgens hem zijn inzichten te verbeteren, door verhoging van exportprijzen en vertraging van de levering van investeringsgoederen. Verlichting van het schip dus, hetgeen, naar bekend, de bestuurbaarheid niet verhoogt.

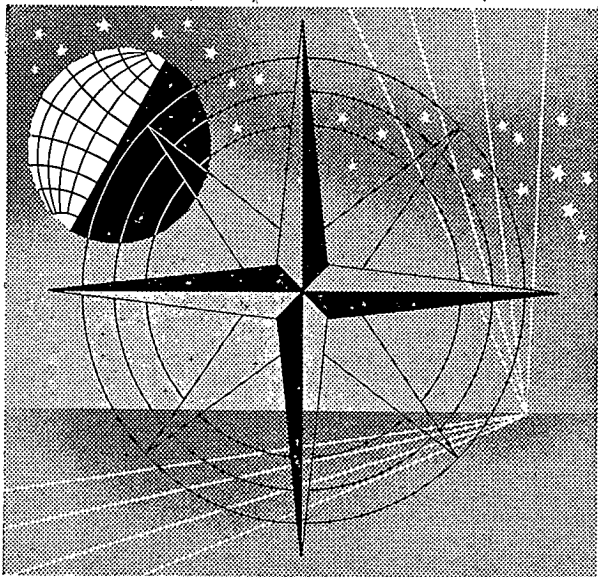
Tenzij het overladen is, dan kan overboord zetten van de deklust de stabiliteit vergroten. Dat heeft men ook op de internationale tarweconferentie ontdekt. Bij de thans ontworpen internationale regeling is de maximum-prijs verlaagd van \$ 2 tot \$ 1,80. Tegelijk is de minimum-prijs verhoogd. Vreest men, dat de prijscorrecties zover zullen doorlopen, dat men daaraan zal toekomen?

In elk geval heeft de economische adviseur van President Truman de arbeiders reeds aangeraden dit jaar geen positieverbetering te zoeken, die zou uitlopen op prijsverhoging. Het „plukt den dag” is volgens hem voorbij. Echter niet voor de Franse minister-president Queuille. De Franse kiezers hebben zijn besnoeiingen goed opgenomen. Thans geldt voor hem: „de rozen bloeyen om te pluycken”; al zijn ze ook niet van stekels vrij.

Nederlandsch Indische Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

Naar alle windstreken

breidt zich de internationale handel weer uit. Inlichtingen aangaande het handelsverkeer met andere landen en omtrent alle onderdelen van het bankbedrijf worden U gaarne verstrekt op onze Jaarbeursstands:

Hoofdgebouw, Parterre - stand no. 53
Croeselaan, vak III - stand no. 305

AMSTERDAMSCH E BANK • INCASSO-BANK

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Gevestigd te 's-Gravenhage

ADMINISTRATIEKANTOOR DORDRECHT • BELLEVUESTRAAT 2, TELEFOON 5346

Personeels-Pensioenverzekering

verschafft directe fiscale besparing — afschrijving van toekomstige lasten — blijvende sociale voldoening
Vraagt U eens welgedocumenteerd advies aan ons
BUREAU VOOR COLLECTIEVE CONTRACTEN

Behandeling van alle bankzaken

Bezorging van alle assurantiën.

R. MEES & ZONEN

BANKIERS EN ASSURANTIE-MAKELAARS

AMSTERDAM • ROTTERDAM • 'S-GRAVENHAGE
DELFT • SCHIEDAM • VLAARDINGEN

Belastingconsultatie- en Accountantskantoor

A. L. F. Leverington

Behandeling van alle Belastingzaken

Medewerkers: E. J. de Boer, Oud-Insp. d. Bel.; D. Sweepe, Oud-Ontv. der Bel.; N. A. Schol, Cand. Not.; A. W. v. d. Burgt, Bel. Adviseur.

Adviseur voor Accountancy: W. A. Brenning, Lid Nederl. Broederschap v. Account.

1e Helmersstraat 95, A'dam.
Telefoon 85508.

Economisch-Statistisch Kwartaalbericht

Research-Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Zo juist verschenen: het Maartnummer

UIT DE INHOUD:

De Econ. toestand in Nederland, België, Indonesië, de Verenigde Staten en West-Duitsland.

De positie van de Sterlinglanden in het internationale betalingsverkeer.

Internationale Geld- en Kapitaalmarkten; Kapitaalschaarste.

Prijzen van Agrarische producten.

Jaarabonnementen f 6.50; voor abonné's „E.-S.B.“ f 5.—
Telefoon 38040 — Rotterdam — Giro no. 8408

NKFB

N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK
DELFT

met papier geïsoleerde kabels voor zwakstroom en sterkstroom

koperdraad en koperdraadkabel

kabelgarnituren, vulmassa en olie

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK.

A. Oudt, *Het betalingsverkeer tussen Nederland en Indonesië.*

Ten behoeve van vraagstukken van economisch-financiële aard is in Augustus 1946 door Nederland en Indonesië een Coördinatie-College ingesteld, dat vier maal per jaar, en wel beurtelings in Nederland en in Indonesië, bijeenkomt. Voor regelmatig contact is zowel in Nederland als in Indonesië een Permanente Commissie ingesteld, zoveel mogelijk een afspiegeling van het Coördinatie-College zelf.

In dit artikel worden behandeld de conclusies, welke het College op de zitting van September/October 1948 heeft bereikt inzake de regeling van het betalingsverkeer tussen beide gebieden, conclusies, welke door de beide Regeringen zijn goedgekeurd. Achtereenvolgens komen ter sprake: de rekening bij de Schatkist, de C-(commerciële) rekening, de H-(erstel-)rekening, de F-(financiële) rekening en de Bretton Woods-rekeningen. Schr. verschaft cijfers omtrent de op deze rekeningen geopende credieten en de erop plaats gevonden hebbende mutaties.

I. Bos, *Het circulatiebankwezen in Suriname op de helling (I).*

Op 1 Maart jl. deed de Nederlandsche Handel-Maatschappij N.V. het aanbod aan de aandeelhouders van de Surinaamsche Bank N.V. om hun aandelen in deze bank onder bepaalde voorwaarden om te wisselen in gewone aandelen N.H.M. Is handhaving van de Surinaamsche Bank als circulatiebank onder leiding van de Nederlandsche Handel-Maatschappij als uitgesloten te beschouwen? Schr. meent, dat de Surinaamsche Bank als dochtermaatschappij van de Nederlandsche Handel-Maatschappij grote mogelijkheden zou bezitten, mits haar recht van biljettenuitgifte niet wordt geamputeerd. Voor klachten over en bezwaren tegen het beleid der Surinaamsche Bank moge in het verleden reden zijn geweest, thans is dit niet meer het geval. Voortzetting van de Surinaamsche Bank ook als circulatiebank onder nieuwe, krachtige leiding, zou bovenal bevorderlijk zijn voor de rust in het geldwezen in Suriname. Historisch en economisch verdient handhaving dezer Bank als circulatiebank alsnog ernstige overweging.

Dr M. Vajda, *Italië op de moeilijke weg naar herstel.*

In de eerste jaren na de oorlog heeft zich in Italië een acuut inflatieproces ontwikkeld, dat het land in een economische chaos dreigde te storten. In het tweede halfjaar van 1947 echter kwam de ommekeer, voor welke de beslissende factor werd gevormd door de maatregelen, die door de toenmalige Minister van Financiën, Einaudi, in de monetaire sfeer werden genomen. Einaudi voerde scherpe beperkende en controlerende maatregelen in t.a.v. de credietverlening. Hierdoor moest het bedrijfsleven de geforceerde voorraadvorming stopzetten en veelal zelfs tot liquidaties overgaan. Het resulterend deflatorisch effect werd door een reeks van gelijk gerichte maatregelen versterkt. Aldus werd de weg geëffend voor een algemeen herstel. Italië's economische positie baart echter nog vele zorgen. Teleurstellend is bijv. de vooruitgang der industriële productie; de positie van de buitenlandse handel is niet onverdeeld gunstig; de grote werkloosheid — meer een structureel dan een conjunctureel vraagstuk — vormt een zeer zwak punt. Kortom: de zich herstellende patiënt is nog niet gevrijwaard voor wederinstorting.

SOMMAIRE.

A. Oudt, *La réglementation des paiements entre les Pays-Bas et l'Indonésie.*

Les Gouvernements des Pays-Bas et de l'Indonésie ont instauré un Collège de Coordination afin de régler les problèmes économiques et financiers. En octobre 1948, ce Collège a élaboré un nouveau règlement relatif aux transferts des paiements entre les Pays-Bas et l'Indonésie. Les deux Gouvernements l'ont approuvé. L'auteur donne une description des comptes respectifs et des mesures qui sont intervenues.

I. Bos, *La Banque d'émission de la Guyane hollandaise sur la pente (I).*

La „Nederlandsche Handel-Maatschappij" a proposé, le 1er mars 1949, aux actionnaires de la Banque d'émission de la Guyane hollandaise de convertir leurs actions en actions ordinaires de la Nederlandsche Handel-Maatschappij. Cette opération entraîne-t-elle la disparition de la Banque d'émission de la Guyane? Se basant sur des arguments historiques et économiques, l'auteur préconise un maintien de la Banque d'émission.

Dr M. Vajda, *L'Italie et le chemin ardu du redressement.*

L'inflation, après la guerre, a été arrêtée en Italie à la fin de 1947 grâce aux mesures monétaires prises par Einaudi, à cette époque Ministre des Finances. La déflation a été favorablement influencée par ces mesures qui visaient surtout à restreindre le crédit. Le redressement général en a été favorisé. Il reste néanmoins encore beaucoup de difficultés à surmonter. Le chômage énorme, surtout, constitue le point faible de l'économie italienne.

SUMMARIES.

A. Oudt, *The new financial agreement between the Netherlands and Indonesia.*

In order to reach agreement on economic and financial issues concerning both the Netherlands and Indonesia the two Governments have established a Co-ordination Committee. In October, 1948, this Committee has drafted an arrangement on financial transactions between the two countries. The draft has been approved of by both Governments. The writer describes the mutual system of accounts and the changes which have taken place on them.

I. Bos, *Central banking in Surinam (I).*

Shareholders of the Bank of Surinam have been offered by the „Nederlandsche Handel-Maatschappij" (one of Holland's „big four") to change their shares for common shares N.H.M. The writer asks whether the Bank of Surinam will disappear as a central bank. In his opinion it would be wise to maintain this Bank's function of issuing notes.

Dr M. Vajda, *Italy's problems of economic recovery.*

Italy's postwar inflation has been stopped in the second half of 1947 by monetary measures of Mr. Einaudi, the then minister of Finance. These measures mainly concerned credit restriction and were disinflationary indeed. In fact, they paved the way for economic reconstruction. Nevertheless, Italy's economic position still shows many weak points. The unemployment problem, for example, is really serious.

HET BETALINGSVERKEER TUSSEN NEDERLAND EN INDONESIË.

In „E.-S.B.” van 23 en 30 October 1946 komt een artikel voor van Drs W. Koster inzake het betalingsverkeer tussen Nederland en Nederlandsch-Indië, waarin o.a. behandeld is de eerste (Voorlopige) Regeling van het betalingsverkeer tussen beide gebiedsdelen na de tweede wereldoorlog.

Het kan na ruim twee jaar van belang worden geacht na te gaan in hoeverre deze eerste voorlopige regeling thans nog van kracht is en in hoeverre wijzigingen zijn aangebracht.

Ingevolge de door beide Regeringen goedgekeurde conclusies van de in Augustus 1946 te Batavia gehouden vergaderingen van de Raad van Toezicht van het Nederlandsch-Indisch Deviezeninstituut en de daartoe in Batavia vertoevende leden van de Nederlandse Financiële Delegatie werd ingesteld een Coördinatie-College Nederland-Indonesië.

De Nederlandse leden van dit College bestaan uit de Ministers van Economische Zaken, Financiën en Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening of hun vertegenwoordigers. De Indische leden zijn de Secretarissen van Staat voor Economische Zaken, Landbouw en Visserij, Financiën, Verkeer, Energie en Mijnwezen, Waterstaat en Wederopbouw of hun vertegenwoordigers. De leden worden bijgestaan door een groot aantal deskundigen, waaronder vertegenwoordigers van De Nederlandsche Bank, De Javasche Bank en het Deviezeninstituut voor Indonesië.

Het is de bedoeling, dat het College vier maal per jaar bijeenkomt en wel beurtelings in Nederland en in Indonesië. Na de besprekingen in 1946 zijn er zittingen van het College geweest in Januari 1947 te 's-Gravenhage, October 1947 te 's-Gravenhage en September/October 1948 te Batavia. Hieruit blijkt, dat het niet mogelijk is geweest het overeengekomen aantal malen per jaar bijeen te komen. Er is evenwel gezorgd voor regelmatig contact, doordat zowel in Nederland als in Indonesië een Permanente Commissie werd ingesteld, die wat samenstelling betreft zoveel mogelijk een afspiegeling is van het Coördinatie-College zelf.

Men kan de conclusies van het Coördinatie-College in de volgende vier groepen indelen:

- A. De regeling van het betalingsverkeer tussen Nederland en Indonesië;
- B. Conclusies Financiële Sector;
- C. Conclusies Economische Sector;
- D. Organisatie van het samengaan op het gebied der economische en financiële betrekkingen.

Ten aanzien van rubriek D. is in het bovenstaande het belangrijkste reeds medegedeeld; dit artikel zal zich verder in hoofdzaak beperken tot de conclusies, vervat in de rubrieken A. en B., zoals deze luiden na de zitting van het C.-C. in September/October 1948 te Batavia, welke conclusies door de beide Regeringen zijn goedgekeurd.

De regeling van het betalingsverkeer tussen Nederland en Indonesië.

In dit betalingsverkeer worden de volgende rekeningen aangehouden:

1. De rekening bij de Schatkist.

Ten laste van de rekening van het Ministerie van Overzeese Gebiedsdelen bij de Nederlandse Schatkist — aan te duiden als rekening bij de Schatkist — komen alle betalingen, welke de Regering van Indonesië als zodanig in Nederland heeft te verrichten met uitzondering van:

- a. de betalingen uit hoofde van goederenaankopen en daarop betrekking hebbende nevenkosten, tenzij het betreft de hieronder genoemde goederenaankopen van niet-commercieel karakter;

- b. de betalingen, welke in buitenlandse valuta moeten worden gefinancierd. •

Onder het begrip „Regering van Indonesië als zodanig” dienen te worden gerekend alle instanties, welke volledig in een overheidsbegroting dan wel in een daarbij behorende bedrijfsbegroting zijn opgebracht.

De hierboven aangeduide niet-commerciële aankopen in Nederland ten behoeve van de Regering van Indonesië betreffen de volgende groepen van goederen:

- (I) boeken, leermiddelen en technische artikelen t.b.v. het onderwijs;
- (II) medicijnen en medische instrumenten t.b.v. de pharmaceutische dienst;
- (III) „Welfare”- en cantine-artikelen t.b.v. de Koninklijke Landmacht.

Het totaal van deze niet-commerciële goederenaankopen is voor 1949 getaxeerd op f 18 miljoen.

Ten gunste van de rekening bij de Schatkist komen de ontvangsten in Nederland van de Regering van Indonesië als zodanig, alsmede de uitgaven, welke de Regering van Indonesië voor de Nederlandse Regering in Indonesië verricht. De laatstbedoelde overheidsuitgaven zijn in het bijzonder in de jaren 1947 en 1948 belangrijk geweest in verband met uitgaven van de Nederlandse Regering in Indonesië voor de Koninklijke Landmacht en de Marine aldaar.

Het verloop van de Schatkistrekening geeft het volgende beeld te zien (in miljoenen):

Ultimo December 1945	f 390
Ultimo December 1946	f 514
Ultimo December 1947	f 654
Ultimo December 1948	f 743

waarbij wel rekening gehouden moet worden met de omstandigheid, dat er een groot aantal posten is, dat nog verrekend moet worden tussen Nederland en Indonesië (als bijv. het verschuldigd aandeel van Indonesië in de kosten van de Marine), waardoor de bovenstaande schuld in belangrijke mate kan veranderen.

Het maximum crediet op de Schatkistrekening bedraagt f 950 miljoen.

Tot 1 October 1948 werd de door Indonesië verschuldigde rente op de Schatkistrekening, waarvan het percentage gelijk was aan het gemiddeld in een jaar door Nederland verschuldigde rentepercentage op de uitstaande vlottende schuld, bijgeschreven op de rekening zelf. Van 1 October 1948 af zal de verschuldigde rente ten laste van de C-rekening worden geboekt, hetgeen betekent, zoals uit het onderstaande zal blijken, dat Indonesië de rente in goederen betaalt. Voorts is een wijziging gekomen in het rentepercentage, doordat overeengekomen is om aan te nemen, dat met ingang van 1 Januari 1949 de Schatkistrekening is geconsolideerd en van die datum af de rente verschuldigd is, welke geldt voor lang lopende leningen. De rente over de nieuwe vlottende schuld zal weer zijn de rente voor kort lopende leningen.

De Schatkistrekening heeft derhalve na 1946 in wezen weinig wijziging ondergaan, afgezien van de zeer principiële verandering in de wijze van rentebetaling.

2. De Commerciële rekening (C-rekening).

Het betalingsverkeer uit hoofde van het wederzijdse goederen- en dienstenverkeer tussen Indonesië enerzijds en Nederland en derde landen, behorende tot de zgn. Nederlandse sfeer, anderzijds wordt, behoudens de hierna te noemen uitzonderingen, geleid over een door De Javasche Bank te Batavia bij De Nederlandsche Bank te Amsterdam aangehouden rekening in Ned. courant.

De uitzonderingen betreffen het rechtstreeks verkeer met Nederland ten aanzien van:

- a. betaling van goederen en diensten, die ten laste van de Schatkistrekening kunnen komen;
- b. betaling van kapitaalgoederen, die ten laste van de Hg.-rekening kunnen worden gebracht;

- c. betaling van diensten ten laste van de F-rekening;
d. betaling van goederentransacties, die uitgaan boven de door beide partijen overeengekomen contingentenlijsten, waarvoor afwijkende betalingscondities zijn overeengekomen.

De C-rekening voert De Nederlandsche Bank voor rekening en risico van Nederland, terwijl De Javasche Bank deze aanhoudt voor rekening en risico van de Regering van Indonesië.

Zolang het credit- resp. het debet-saldo op de C-rekening een bedrag van f 10 miljoen Ned. crt niet overschrijdt; zal geen afdekking van dit saldo behoeven plaats te vinden. Wanneer en voor zover het saldo de f 10 miljoen Ned. crt te boven gaat, zal, indien de crediteur daarom verzoekt, afdekking plaatsvinden en wel voorlopig in ponden sterling. Zodra de crediteur in verband met zijn deviezenpositie met afdekking in ponden sterling geen genoegen zal kunnen nemen, zal tussen crediteur en debiteur overleg worden gepleegd, waarbij het verlangen van de crediteur met de grootst mogelijke welwillendheid door de debiteur zal worden bezien. Indien de debiteur ongevraagd afdekking aanbiedt, dan zal zulks moeten geschieden in een voor de crediteur in verband met diens deviezenpositie aanvaardbare valuta.

Deze bepalingen inzake de afdekking, welke ingaan van 1 October 1948 af, zijn voor het verkeer tussen Nederland en Indonesië principieel geheel anders dan vóór die datum, toen overeengekomen was, dat afdekking van een saldo, ontstaan door goederenleveringen tussen Nederland en Indonesië, in goud of U.S.-dollars zou moeten geschieden.

De motivering voor deze wijziging is, dat partijen, hoewel er geen verschil van mening bestaat over de stelling, dat de verrekening van het lopend handelsverkeer tussen beide gebiedsdelen in beginsel op goud dient te zijn gebaseerd, zich ervan bewust zijn, dat voor het ogenblik de praktische uitvoering van dit beginsel voor beiden in verband met de deviezenpositie op onoverkomenlijke bezwaren stuit, waarbij verder niet uit het oog is verloren, dat Nederland door het verstrekken van nieuwe credieten een voordelig saldo op het goederenverkeer van Indonesië mogelijk maakt. Hiertegenover is het voor Indonesië in het huidige stadium dringend geboden de uit de export verkregen deviezenopbrengsten ten spoedigste om te zetten in de benodigde goederen.

Een tweede belangrijke wijziging, welke eveneens 1 October 1948 is ingegaan, is de omstandigheid, dat de C-rekening in het vervolg de goederen- en dienstentransacties zal administreren — behoudens de bovenvermelde uitzonderingen — van het lopend handelsverkeer tussen Nederland en Indonesië en tussen Indonesië en derde landen, behorende tot de zgn. Nederlandse sfeer. Tot dusver werden hiervoor 2 rekeningen bijgehouden, voor de eerste groep transacties de C-rekening (oude stijl) en voor de tweede groep de FD-rekening, welke thans dus gecombineerd zijn tot één C-rekening (nieuwe stijl), waarmede o.a. een administratieve vereenvoudiging is bereikt.

De hoogte van de rente, die over de C-rekening zal worden berekend, zal gelijk zijn aan de gemiddelde rente, die in de betrokken periode geldt voor Nederlands schatkistpapier met een looptijd van 6 maanden. Vóór 1 October 1948 werd geen rente over de C-rekening berekend, in verband met het karakter van de C-rekening, welke immers in beginsel in evenwicht moet zijn. Hoewel in dit beginsel geen wijziging is gekomen, werd het toch juister geoordeeld rente te berekenen over de afwijkingen van deze evenwichtstoestand.

Indien de pariteit van de Nederlandse gulden ten opzichte van het goud mocht worden gewijzigd, treedt voor de grote C-rekening een koersgarantie in werking. Ter verduidelijking moge worden opgemerkt, dat de grote C-rekening de bovenbeschreven rekening is, die De Javasche Bank te Batavia aanhoudt bij De Nederlandsche Bank. Daarnaast houden particuliere banken, voornamelijk de

Indische banken, C-rekeningen aan bij hun kantoren en/of correspondenten in Nederland, dit zijn de zgn. kleine C-rekeningen.

De C-rekeningen geven betrekkelijk grote schommelingen aan, zoals blijkt uit het volgende overzicht (in miljoenen guldens):

	31/8'47	31/12'47	30/6'48	30/12'48
C-rekening Ned. Bank.	D 11,5	D 19,9	D 36,6	C 1,9
C-saldi banken	C 39,3	C 22,2	C 20,1	C 28,4

De geldigheidsduur van de C-rekening valt samen met de begrotingsperiode voor goederenleveringen tussen Nederland en Indonesië. Deze periode loopt van 1 October t/m 30 September d.a.v. Aan het einde van deze periode zal de C-rekening worden afgesloten, behoudens het geval, dat voordien en wel uiterlijk 3 maanden voor deze datum door beide partijen in gemeen overleg tot een nieuwe overeenkomst inzake wederzijdse goederenleveringen wordt besloten, in welk geval ook de C-rekening zal worden voortgezet. Wordt niet tot continuering besloten, dan zal het saldo van de C-rekening in zijn geheel worden afgedekt overeenkomstig de bovenstaande bepalingen.

Voor de periode 1 October 1948 t/m 30 September 1949 wordt het handelsverkeer, dat uitsluitend al uit hoofde van het verkeer tussen Nederland en Indonesië en niet uit hoofde van het verkeer tussen Indonesië en derde landen, behorende tot de zgn. Nederlandse sfeer, over de C-rekening zal lopen, geschat op:

Uitvoer van Indonesië naar Nederland	f 307 mill.
Uitvoer van Nederland naar Indonesië	f 247 mill.
Geraamd saldo	f 60 mill.

hetgeen bijna voldoende is voor de betaling van de aan Nederland verschuldigde rente.

3. De Herstelrekening (H-rekening).

De H-rekening is gesplitst in twee sub-rekeningen: een goederenrekening (Hg-rekening) en een investeringsrekening (Hi-rekening).

De Hg-rekening wordt gedebiteerd voor de aankopen door Indonesië in Nederland van een aantal in onderling overleg volgens statistieknnummers aan te wijzen kapitaalgoederen ten behoeve van het economisch herstel van Indonesië; Indonesië krijgt voor de financiering van deze aankopen een H-crediet van Nederland.

De Hi-rekening wordt gecrediteerd voor de investeringen van Nederland in Indonesië en gedebiteerd voor de desinvesteringen van Nederlands kapitaal uit Indonesië naar Nederland, waaronder vooralsnog alleen afschrijvingen worden begrepen.

De bedoelde investeringen van Nederland in Indonesië, waarvoor de Hi-rekening wordt gecrediteerd, kunnen aan Indonesië ter beschikking worden gesteld zowel in de vorm van geld als in die van kapitaalgoederen en andere goederen. In het eerste geval wordt de Hi-rekening gecrediteerd voor de betrekkelijke bedragen. In het laatste geval voor de aan kapitaal- en andere goederen toe te kennen c.i.f.-waarde; de rekening Hg- of C- worden alsdan voor de overeenkomstige bedragen gedebiteerd.

Het H-crediet van Nederland wordt slechts verleend in de mate, waarin het bedrag van bedoelde aankopen, voor zover passend in het tussen Nederland en Indonesië overeengekomen raam voor het handelsverkeer tussen beide landen, het bedrag aan investeringen van Nederland uit in Indonesië, hetwelk per 30 September 1948 geregistreerd stond op de Hi-rekening, t.w. ca f 5 miljoen, overtreft.

Indien deze aankopen zijn opgelopen tot een hoeveelheid ter waarde van f 100 miljoen boven de genoemde f 5 miljoen, wordt het crediet als uitgeput beschouwd en kunnen geen kapitaalgoederen meer over de Herstelrekening worden gefinancierd.

Daar gebleken is, dat de bovenbedoelde boekingen op de Hg-en Hi-rekening voor outsiders soms moeilijk be-

grijpbaar zijn, moge met cijfers getracht worden een en ander meer duidelijk te maken.

Stand Hg-rekening 30-12-1948 D f 45 mill.

Aankoop van kapitaalgoederen ten laste van deze rekening kunnen dus nog geschieden ⁴ voor f 105 mill. — f 45 mill. = f 60 mill.

Voor de periode 1-10-1948 t/m 30-9-1949 is geraamd ca f 30 mill.

Stand Hi-rekening per 30-12-1948 C f 22,5 mill.

Indonesië kan afschrijvingen (desinvesteringen) naar Nederland overmaken ten laste der Hi-rekening voor de investeringen na 30 September 1948, bedragende per 31 December 1948 dus f 17,5 miljoen. (Is dit bedrag niet voldoende, dan worden de afschrijvingen in afwachting van latere investeringen ten laste van de hieronder te bespreken F-rekening gefinancierd).

Zodra de Hg-rekening is opgelopen tot f 105 miljoen, wordt de splitsing der H-rekening in Hg- en Hi-rekening opgeheven.

Alsdan kunnen over de H-rekening geen kapitaalgoederen meer worden geleid, doch uitsluitend nog slechts Nederlandse investeringen in en Nederlandse desinvesteringen uit Indonesië.

Indien de H-rekening, hetzij vóór hetzij na de opheffing van de splitsing in Hg- en Hi-rekening, een creditsaldo aanwijst, zal dit worden overgeboekt naar de C-rekening.

Wanneer derhalve de Hi-rekening bij het bereiken der Hg-rekening van een stand van f 105 mill. een saldo van bijv. f 30 miljoen aanwijst, wordt één H-rekening ingesteld met een bedrag van f 75 miljoen, waarop slechts investeringen en desinvesteringen worden geboekt. Het lijkt voorlopig de vraag, of een oplopen der H-rekening boven de f 75 miljoen — in het geval n.l. dat de desinvesteringen hoger zouden zijn dan de investeringen — door Nederland zal worden toegestaan.

Zodra van dat tijdstip af het bedrag der investeringen dat van de desinvesteringen met f 75 miljoen overtreft en de H-rekening dus een creditsaldo aanwijst, wordt dat saldo overgeboekt naar de C-rekening, hetgeen wil zeggen, dat Nederland de investeringen opnieuw in goederen moet gaan waar maken.

⁴ Over het bedrag, waarmee de Hg-rekening de Hi-rekening overtreft resp. voor het debetsaldo der H-rekening, na opheffing der splitsing, is door Indonesië rente verschuldigd. Deze rente wordt in het debet der C-rekening bijgeschreven.

De rente zal gelijk zijn aan de gemiddelde rente, welke door Nederland in het desbetreffende halfjaar wordt betaald over Nederlands schatkistpapier met een looptijd van 6 maanden.

¹¹ De H-rekening, die wordt aangehouden bij De Nederlandsche Bank te Amsterdam ten name van De Javasche Bank te Batavia, luidt in Nederlandse courant. De Javasche Bank houdt deze rekening weer aan voor rekening en risico van de Regering van Indonesië. De Nederlandsche Bank voert deze rekening voor rekening en risico van Nederland.

Tot 1 October 1948 was overeengekomen, dat het verschil tussen de Hg-rekening en de Hi-rekening tot f 100 miljoen kon oplopen; een vermeerdering van Nederlandse investaties vergrootte toen dus de trekkingsmogelijkheid op de Hg-rekening. Hieraan is derhalve een einde gekomen. Eén tweede wijziging is, dat de naar Nederland te transfereren afschrijvingen via de H-rekening lopen; tot 1 October 1948 werd hiervoor de F-rekening belast, hetgeen één verhoging van het Nederlandse crediet aan Indonesië betekende.

4. De Financiële Rekening (F-rekening).

Hoewel als algemeen beginsel is aanvaard, dat de financiële verplichtingen van Indonesië aan Nederland door de levering van goederen en diensten of in deviezen moeten worden voldaan, maakten de na-oorlogse omstandigheden

het noodzakelijk, dat voor het verschaffen van middelen, nodig voor sommige categorieën van betalingen, in Nederland door dit land ten behoeve van Indonesië een crediet werd geopend in Ned. crt (F-crediet).

De categorieën van betalingen, waarvoor door Indonesië van dit crediet mag worden gebruik gemaakt, alsmede de daarmee gemoeide bedragen worden periodiek, telkens lopend over een periode lopende van 1 October t/m 30 September d.a.v., in gemeen overleg vastgesteld.

Dit crediet wordt ook geadmistreerd op een in de boeken van De Nederlandsche Bank te Amsterdam ten name van De Javasche Bank te Batavia voor rekening en risico van de Regering van Indonesië aangehouden rekening F. Voor De Nederlandsche Bank geldt een analoge regeling.

Over het debetsaldo van het F-crediet is door Indonesië rente verschuldigd, die van 1 October 1948 af op het debet van de C-rekening wordt bijgeschreven. De rente is gelijk aan de gemiddelde rente, welke door Nederland in het desbetreffende halfjaar wordt betaald over Nederlands schatkistpapier met een looptijd van 6 maanden, met dien verstande, dat — evenals voor de Schatkistrekening is bepaald — wordt aangenomen, dat de op 1 Januari 1949 bestaande F-schuld is geconsolideerd en van die datum af over de aldus geconsolideerde schuld de rente over langlopende leningen zal zijn verschuldigd.

Het maximum crediet genoemd in het Wetsontwerp op de credietverstrekking bedraagt:

	(in miljoenen)	
	f	850
af: Bretton Woods crediet (zie hieronder) ..	f	100
H-crediet ..	„	100
Aandeel van Indonesië in Britse Swing, hetgeen een in Ned.crt. luidende schuld van Indonesië aan Nederland is	„	53
		„ 253
Netto F-crediet ..	f	597
Opgenomen per 31 December 1948 ..	f	417

Ten laste van het F-crediet komen in hoofdzaak de volgende posten: premies particuliere pensioenfondsen, remises levensverzekeringmaatschappijen, delegaties, verlofsalarissen, reis- en studiedoelinden van particulieren, kosten Nederlandse kantoren van in Indonesië werkzame bedrijven, kasoverschotten sloop- en luchtvaartmaatschappijen, winsten Nederlandse bedrijven en kapitaalremises.

Bij de September/October-besprekingen in 1948 te Batavia is overeenstemming bereikt ten aanzien van een regeling, waarbij het mogelijk wordt, dat spaargelden van Nederlandse werkers in Indonesië gedurende hun werktijd aldaar geleidelijk tot redelijke bedragen naar Nederland kunnen worden overgemaakt.

Bij het schrijven van dit artikel was deze regeling, in verband met uitvoeringsmoelijkheden, nog niet in werking getreden.

Een belangrijk punt bij de laatste besprekingen te Batavia was, of Nederland bereid zou zijn crediet te geven voor de afwikkeling van de zgn. arrières, t.w. commerciële schulden, doorbetaalde delegaties en ondersteuning en coupons, lossingen en dividenden gedurende de bezettingstijd. De Nederlandse delegatie had hiertoe geen vrijheid; de besprekingen t.a.v. deze aangelegenheid zijn nadien voortgezet. Er bestaat een gereede kans, dat Nederland hiervoor alsnog een bepaald crediet beschikbaar zal willen stellen.

De FF-rekening, luidende in Ind. crt van De Nederlandsche Bank bij De Javasche Bank is 1 October 1948 vervallen, aangezien de verrekening van het betalingsverkeer tussen Nederland en Indonesië praktisch verloopt in Ned. crt.

5. De Bretton Woods-rekeningen (B.W.-rekeningen).

De inpassing van Indonesië in de overeenkomsten van Bretton Woods geschiedt voorshands via Nederland en wel in dier voege:

- a. dat van de stortingen in goud, dollars of guldens, welke Nederland mede namens Indonesië heeft te doen uit hoofde van zijn quotum in het Internationale Monetair Fonds en zijn participatie in het maatschappelijk kapitaal van de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling, een gedeelte en wel voorlopig 30 pCt door Indonesië wordt beschikbaar gesteld; uit dien hoofde heeft Indonesië ca f 55 mill. in goud betaald;
- b. dat Indonesië in evenredigheid tot zijn aandeel in de stortingen in het Fonds kan gebruik maken van de faciliteiten tot het verkrijgen van vreemde valuta, die het Fonds aan zijn leden biedt.

Voor de volgende doeleinden:

(I) verplichte bijdrage in Nederlandse guldens aan Fonds en Bank,

(II) verrekening in Nederlandse guldens van met het Fonds aangegane valutatransacties,

is door Nederland ten behoeve van Indonesië een crediet geopend van voorlopig f 100 miljoen Ned. crt. (Nog in behandeling bij de Staten-Generaal). Per 31 December 1948 had Indonesië op dat crediet getrokken f 76,8 miljoen.

Vaststelling van de wisselkoers.

De officiële koers tussen de Nederlandse en de Indische gulden is die van 100 gulden Ned. crt. = 100 gulden Ind. crt., welke koers niet zal worden gewijzigd dan in onderling overleg.

Conclusies Financiële Sector.

Deze conclusies betreffen voornamelijk specifieke onderwerpen, waarop in dit artikel niet uitvoerig kan worden ingegaan, zodat volstaan moge worden met de volgende korte opsomming, welke geenszins volledig is:

A. Transferregelingen:

(I) t.b.v. natuurlijke personen (hoogstens f 10.000 per jaar tot een maximum van f 25.000);

(II) t.b.v. Nederlandse kantoren van Indonesische bedrijven;

(III) premies voor levensverzekering;

(IV) gelden van particuliere pensioenfondsen;

(V) winsten en afschrijvingen;

(VI) rehabilitatie-uitkering.

B. Schuldverhouding Nederland-Indonesië:

(I) aflossing der schuld;

(II) zekerheidstelling.

C. Deviezenaangelegenheden:

(I) deviezeningezetenschap;

(II) deviezenrechtelijk eigendom van vermogenswaarden;

(III) inschakeling van Indonesië in monetaire accoorden.

D. Effectenverkeer.

E. Investerings door Nederland in Indonesië.

Batavia.

A. OUDT.

HET CIRCULATIEBANKWEZEN IN SURINAME OP DE HELLING (I).

Op 1 Maart jl. deed de Nederlandsche Handel-Maatschappij N.V. het aanbod aan de aandeelhouders van de Surinaamsche Bank N.V. om hun aandelen in de Surinaamsche Bank N.V. om te wisselen in gewone aandelen der Nederlandsche Handel-Maatschappij N.V. op de basis, dat voor elke f 1.000 nominaal aandelen Surinaamsche Bank verstrekt zal worden nominaal f 1.250 gewone aandelen Nederlandsche Handel-Maatschappij, benevens een bedrag van f 200 in contanten. Het is wellicht interessant enkele kanttekeningen te maken bij dit aanbod, alsmede over het Surinaamsche circulatiebankwezen, dat hierbij ten nauwste is betrokken.

De eerste vraag, die zich naar aanleiding van dit aanbod

als vanzelf opdringt, is: gaat de Surinaamsche Bank verdwijnen? En vervolgens: als dat zo is, waarom gaat zij verdwijnen? En wat komt er voor in de plaats?

Verdwijning van de Surinaamsche Bank?

In het jaarverslag over 1947 van de Surinaamsche Bank werd medegedeeld, dat de Commissie van Advies inzake het circulatie-bankwezen in Suriname — een commissie, die werd benoemd in 1939, onder leiding stond van wijlen Mr L. J. A. Trip, en wier werkzaamheden gedurende de bezettingsjaren werden onderbroken — op 12 September 1947 haar advies aan de Minister van Overzeese Gebiedsdelen had ingediend en het daarbij gevoegde ontwerp-wijzigingswet voor een gewijzigd octrooi te harer beoordeeling was toegezonden. Tevens was de Gouverneur van Suriname uitgenodigd van zijn mening over de voorgestelde wijzigingen te doen blijken. Daarop volgt in dit verslag echter de mededeling, dat intussen door de wijziging van art. 164 van de Surinaamsche Staatsregeling een nieuwe toestand was ingetreden. Door deze wijziging werd het verlenen van vergunning tot de oprichting van circulatiebanken onttrokken aan de Nederlandse wetgever, doch zou deze bij landverordening moeten worden verleend. Met de mogelijkheid, dat Suriname de verzorging van de biljettencirculatie niet meer aan een particuliere instelling zou overlaten doch deze, evenals op Curaçao het geval is, aan een overheidsinstelling zou toevertrouwen, werd toen reeds rekening gehouden. In het bericht van de Surinaamsche Bank aan haar aandeelhouders, hetwelk het aanbod van de Nederlandsche Handel-Maatschappij vergezelt, wordt aan deze mededelingen in het jaarverslag gerefereerd, en daaraan toegevoegd: „Sindsdien is ons gebleken, dat inderdaad beëindiging van het octrooi onzer bank, om als circulatiebank voor Suriname op te treden, binnen zeer afzienbare tijd te verwachten is. Het octrooi, dat per 31 December 1948 afliep, is namelijk slechts voor ten hoogste één jaar verlengd en het ligt niet in de bedoeling na het verstrijken van deze termijn opnieuw tot verlenging over te gaan”.

Dit houdt, naar het schijnt, in, dat de Surinaamsche Bank als circulatiebank zal ophouden te bestaan. Zij houdt daarmee althans ernstig rekening, en laat in haar bericht daarop volgen: „De mogelijkheid om het bedrijf als uitsluitend particuliere handelsbank voort te zetten, is ernstig onder de ogen gezien, maar ten slotte verworpen, aangezien de kapitaalstructuur onzer instelling geen voldoende basis vormt om een ontwikkeling tot een behoorlijk levensvatbaar zelfstandig particulier bankbedrijf mogelijk te maken, terwijl bovendien de kosten van het kantoor Amsterdam, dat uitsluitend voor Suriname werkzaam is, te zwaar zouden drukken op het door de afscheiding der werkzaamheden op het gebied der circulatie aanvankelijk uiteraard sterk ingekrompen bedrijf”. Tegen dit inzicht van het bankbestuur zou wellicht iets in te brengen zijn, indien dit bij de gegeven situatie nog zin had. Als vaststaand mag echter worden aangenomen, dat bij invoering van het hoofdkantoor van de Surinaamsche Bank in dat van de Nederlandsche Handel-Maatschappij de kosten van de leiding aanzienlijk lager zullen zijn, zowel wanneer de Surinaamsche Bank uitsluitend als handelsbank in Suriname zou optreden onder de oude naam of die van de Nederlandsche Handel-Maatschappij, als wanneer overhoopt toch besloten mocht worden haar onder de leiding van de Nederlandsche Handel-Maatschappij ook als circulatiebank te handhaven.

Is dit laatste — handhaving van de Surinaamsche Bank als circulatiebank onder leiding van de Nederlandsche Handel-Maatschappij — uitgesloten te beschouwen? Uit de beperking van de verlenging van het octrooi van de Surinaamsche Bank tot 31 December 1949 zou zulks kunnen worden afgeleid. Indien echter de Nederlandsche Handel-Maatschappij in het bezit zou komen van het grootste gedeelte van het aandelenkapitaal van de Suri-

naamsche Bank, hetgeen te verwachten is, en de leiding van deze instelling in handen zou nemen, staat men voor een geheel andere situatie dan tevoren, hetgeen voor Suriname van de grootste betekenis zou kunnen zijn. Een Surinaamsche Bank onder leiding van een zelfstandige directie, zoals tot heden, of een Surinaamsche Bank onder leiding van de Nederlandsche Handel-Maatschappij is, naar het mij lijkt, een groot verschil. Immers, de Nederlandsche Handel-Maatschappij is de grootste en krachtigste Nederlands-Indische bankinstelling met een groot bedrijf in Nederland en vertakkingen door heel Oost-Azië. Als haar dochteronderneming zou de Surinaamsche Bank veel grotere mogelijkheden bezitten — mits haar emissierecht niet wordt geamputeerd en zij gedegradeerd wordt tot een nietig agentschap — omdat zij via de moedermaatschappij over grote middelen zou kunnen beschikken en van een rijke ervaring en uitstekende relaties zou kunnen profiteren. Als voorbeeld van een dergelijke ontwikkeling kan worden gewezen op het naburige Brits-Guyana, en ik meen ook Trinidad en Barbados, waar onder betrekkelijk eenvoudige maar praktische voorwaarden in elk dier gebieden twee grote bankinstellingen, nl. Barclays Bank (Dominion, Colonial & Overseas) Ltd. te Londen en Royal Bank of Canada te Montréal bankbiljetten uitgeven en tevens het bankbedrijf in haar gehele omvang uitoefenen. De verzorging der circulatie evenals die van het credietwezen is daar op uitstekende wijze geregeld. Toen ik in 1939 naar de tarieven informeerde, bleken deze matig, en de resultaten waren er gunstig. Waarom zou ook Suriname niet van dergelijke mogelijkheden profiteren?

Waarom verdwijning?

De vraag waarom de Surinaamsche Bank zou moeten verdwijnen, is er een met velerlei aspecten en enigszins gevoelige kanten. Er is een periode geweest, dat de Surinaamsche Bank ten zeerste werd gewaardeerd. Toen zij in 1865 haar werkzaamheid in Suriname begon, schiep zij geleidelijk regelmatige toestanden in de chaos der circulatiemiddelen. Bij de verlening van crediet beging zij de fout plantages als onderpand te nemen. Dit kostte haar in 1878 een afschrijving van haar aandelenkapitaal van f 1.000.000 tot f 700.000. Het dividend bedroeg dan ook gedurende de eerste 25 jaar niet meer dan gemiddeld 4 pCt per jaar, voor de helft der periode over het verlaagde kapitaal. Bij de beëindiging van het eerste octrooi na een 25-jarige werkzaamheid werd dit bij Koloniale Verordening van 26 Juni 1889 opnieuw verleend voor 25 jaar. In de Memorie van Toelichting op de ontwerp-verordening heette het toen: „Gerust kan van de Bank worden getuigd, dat zij zeer nuttig werkt, zelfs dat zij voor het verkeer onmisbaar is geworden”. De toenmalige Koloniale Staten getuigden in hun antwoord: „Al de leden, die aan het afdelingsonderzoek deelnamen, erkenden volmondig de noodzakelijkheid en de wenschelijkheid van het blijven bestaan der Surinaamsche Bank en waren gaarne bereid mede te werken tot de daartoe vereischte vergunning”.

Deze tweede periode gaf een rustige, normale ontwikkeling te zien. De discontorente, die van 1870 af 9 pCt had bedragen, werd in 1890 verlaagd tot 8 pCt en was daarmee gelijk aan die in het Surinaamsche Wetboek van Koophandel vastgesteld. Zij bleef op dit peil gedurende de gehele nieuwe octrooi-periode. Het gemiddelde dividend steeg tot 7,2 pCt per jaar. In 1918, toen na een tussentijdse verlenging met enkele jaren een vernieuwing van het octrooi plaats vond, was echter van de waardering voor de Bank niet veel meer te merken. Het oude eenvoudige octrooi van de mede-oprichter der Bank, Mr N. G. Pierson, werd prijsgegeven en een nieuw concept, geïnspireerd op het octrooi van de Javasche Bank, werd ter goedkeuring aan de Koloniale Staten aangeboden. De ontwikkeling der economische omstandigheden in dit gebied was echter, vooral in de grote landbouw, in de laatste jaren zeer ongunstig geweest, zodat er een geest van ontevredenheid

was ontstaan. Onder deze omstandigheden vond de behandeling van het nieuwe octrooi plaats, en het ontwerp werd verworpen. De grote verdienste, die de Surinaamsche Bank als verzorgster van een ongestoorde circulatie had gehad, werd als een vanzelfsprekende zaak beschouwd, evenals de handhaving van een wisselkoers op Nederland, die nooit hoger dan 101 had bedragen, en geruime tijd zelfs 100½ en 100. Het gevolg der houding van de Staten was, dat het octrooi overeenkomstig het ingediende ontwerp bij K.B. voor 10 jaar werd vastgesteld.

In deze en de daaropvolgende 10-jarige periode werden herhaaldelijk klachten over de Surinaamsche Bank gehoord, klachten, die soms niet ongerechtvaardigd waren, soms ook waren terug te brengen tot klachten en verwijten, die dikwijls de instelling treft, die een monopolistische positie inneemt. De veelvuldige klacht, dat de Bank zich onthield van het geven van cultuurcrediet, verstomde toen zij in 1918 deelnam in het kapitaal van de West-Indische Cultuurbank, en daarvan de leiding kreeg. Dat deze instelling van het begin af een noodlijdend bestaan heeft geleid, parallel lopend met de toestand der grote cultures in Suriname, zij hier terloops vermeld. Behalve door deze deelneming werd de Bank betrokken in cultuurcrediet, doordat tijdens de jaren van de eerste wereldoorlog de plaatselijke directie in Suriname onder drang van de algemene opinie en met de wens iets tot bevordering van de welvaart te ondernemen, weer enige plantagecredieten verleende. Deze hebben ook toen grote verliezen opgeleverd. De goede bedoeling, die bij de verlening voorzat, heeft echter niet de waardering gevonden die zij verdiende.

Andere klachten waren gericht tegen de hoge tarieven, de grote marges tussen in- en verkoop van vreemde valuta's, overmatige credietverlening aan enkele bedrijven, te hoge wisselkoersen op Amsterdam, tijdelijke rantsoenering van de wisselafgifte etc. Ongetwijfeld is hier en daar reden tot critiek geweest. Er zijn bijv. beleidsfouten gemaakt bij de credietverlening, die allernaangenaamste repercussies teweegbrachten ten aanzien van de wisselkoersen. Door een grote uitbreiding der credieten ontstond een gespannen verhouding tot het bedrag der uitgegeven biljetten en de toevertrouwde middelen in Suriname, waardoor tijdelijk een groot deel van de eigen middelen aan Amsterdam werd onttrokken en vast kwam te zitten in Surinaamsche debiteuren. Hierdoor waren de liquide middelen te Amsterdam en in de andere centra, waarop wissels werden getrokken, dikwijls onvoldoende om in de behoeften te voorzien. Men heeft deze fout niet tijdig onderkend, en te lang de schuld gezocht bij een invoer, die de uitvoer te zeer overtrof. Dit onderstelde euvel ging men bestrijden door verhoging van de wisselkoers op Amsterdam, in 1922 tot 105, in 1924 zelfs tot 107, en, na enkele verlagingen tot 101, in 1927 weer tot 108. De mogelijkheid daartoe bestond, doordat de bestaande eenheid van munt met Nederland niet als correctief functioneerde wegens het uitvoerverbod van gemunt geld uit Suriname, dat in 1920 in verband met de verlaging van het gehalte der zilveren munten was uitgevaardigd. Ten gevolge van een eis van de Tweede Kamer bij de verlenging van het octrooi in 1928 — de Nederlandse wetgever had de goedkeuring daarvan aan Suriname onttrokken — werd door twee onzijdige deskundigen (Mr G. Vissering en Prof. Dr G. M. Verrijn Stuart) ieder afzonderlijk een onderzoek ingesteld naar het beleid der Surinaamsche Bank. Ten gevolge hiervan werd in 1929 het uitvoerbesluit ingetrokken en na enige deining tussen Regering en de Surinaamsche Bank de koers op Nederland tot 101 — het toenmalige zilveruitvoerpunt — teruggebracht, waarop hij nadien is gebleven. De grote en dubieuze plantage- en handelscredieten, die van dit alles de oorzaak waren geweest, werden geleidelijk uit de winsten afgeschreven en op deze wijze werd het debiteurencijfer weer tot een normaal peil teruggebracht. De aandeelhouders van de Surinaamsche Bank hebben hierbij het gelag moeten betalen. Bedroeg het gemiddelde dividend van het — in 1918 weer

tot f 1.000.000 verhoogde — kapitaal over de jaren 1915 tot 1927 nog 7,6 pCt, over de periode van 1928 tot 1939 daalde dit tot 3 pCt en kwamen er verschillende dividendloze jaren voor.

Dat alles is nu echter verleden. En voor klachten en bezwaren is thans geen enkele reden meer. De rentetarieven zijn sedert 1944 aanzienlijk verlaagd en gedifferentieerd (voor hypotheek van 7 pCt tot 5 pCt, beleningen van 8 pCt tot 6 pCt, wisseldisconto, promessen met zakelijke zekerheid en rente in rekening-courant van 8 pCt tot 6 pCt; voor promessen zonder zakelijke zekerheid bleef het op 9 pCt). De wisselkoersen werden door het Deviezenfonds, waarvan de Surinaamsche Bank de administratie voert, vastgesteld. Het oude zeer is geheel verdwenen. En van een nieuwe leiding zou met recht nieuw leven kunnen worden verwacht, onder behoud van het goede, dat het verleden vooral ten aanzien van het zo belangrijke vraagstuk der verzorging van de circulatie heeft opgeleverd. Een voortzetting van de Surinaamsche Bank ook als circulatiebank onder nieuwe, krachtige leiding zou bovenal bevorderlijk zijn voor de rust in het geldwezen van dit gebied. Men is er zich veelal niet voldoende van bewust, dat veranderingen in de regeling van de geldcirculatie steeds gepaard gaan met onrust en wantrouwen bij het publiek.

De vraag, of de handhaving van de Surinaamsche Bank als circulatiebank alsnog ernstige overweging verdient, beantwoord ik dan ook bevestigend vanuit het historische en economische aspect in het licht der laatste ontwikkeling. Bij de beslissing hierover zullen echter ongetwijfeld ook andere waarden een rol spelen. Daarover meer in een volgend artikel, waarbij zal blijken, dat de hier bereikte conclusie m.i. kan worden gehandhaafd.

Dordrecht.

I. BOS.

ITALIË OP DE MOEILIJKE WEG NAAR HERSTEL.

Gedurende de oorlog en in de eerste na-oorlogse periode was ook in Italië de inflatie een der beslissende factoren in de economische ontwikkeling des lands. De beschikbare gegevens laten zien, dat de expansie van de geldcirculatie in Italië tijdens de oorlog in een sneller tempo plaats had dan in ons land. Het chartale geldvolume, dat begin 1940 28.545 mln lire uitmaakte, steeg tegen einde 1945 tot ruim 390.000 mln lire. Tevens liep de omvang van de girale geldcirculatie omhoog, zij het iets minder sterk. Tegen einde 1945 bereikte de totale geldcirculatie in ronde cijfers 700.000 mln lire. Per saldo onderging de totale geldhoeveelheid tussen 1940 en 1945 ongeveer een vertienvoudiging.

De oorlog bracht ook voor Italië verminderde productie en importen met zich. De expansie van de geldhoeveelheid ging met een ineenschrompeling van de omvang van het beschikbare goederenvolume gepaard. Ondanks prijsstijgingen ontstond er een belangrijke marge tussen de liquide middelen en de bestedingsmogelijkheden van het geld. Deze wanverhouding betekende het ontstaan van een grote en gestadig toenemende zwevende koopkracht.

Ook na de oorlog behielden inflatoire tendenties de overhand, o.a. in verband met omvangrijke begrotingsstekorten en de lage arbeidsproductiviteit. Politieke onzekerheid en sociale onrust vormden ernstige hinderpalen voor het economisch herstel. In dit opzicht was de situatie in Italië veel ongunstiger dan in Nederland.

Naarmate de inflatie nieuwe vorderingen maakte, namen de ontwrichtingsverschijnselen een steeds ernstiger karakter aan. De vertrouwenscrisis werd acuter. De wedloop tussen lonen en prijzen kwam in de eerste na-oorlogse jaren op volle gang. De aanhoudende daling van de koopkracht van het geld werkte een versnelling van de omloop van het geld in de hand. Steeds meer tekenen duiden er op, dat Italië op weg was naar een monetaire chaos.

De maatregelen van Einaudi.

De ommekeer kwam in het tweede halfjaar 1947, toen men er in slaagde aan het acute inflatieproces een halt toe te roepen. Men heeft van deze wending verschillende verklaringen gegeven. De maatregelen, welke door de toenmalige minister van Financiën (en thans President der Italiaanse Republiek), Professor Einaudi, werden genomen in de monetaire sfeer, worden door de meeste waarnemers als een der beslissende factoren, zo niet de beslissende factor, beschouwd. Stellig hebben zij de psychologische schok veroorzaakt, waardoor de vicieuze cirkel kon worden doorbroken.

De maatregelen van Einaudi betekenden een geconcentreerde aanval op de speculanten, waardoor deze plotseling in het nauw werden gedreven. Onder speculanten dient men hierbij niet alleen een kleine groep van werkelijke speculanten, doch veeleer een groot deel der zakenwereld te verstaan. Immers, bij de voortdurende daling van de koopkracht van het geld was het begrijpelijk, dat producenten en handelaren hun behoefte aan grondstoffen, bedrijfsmiddelen en andere goederen voor een zo lang mogelijke periode vooruit trachtten te dekken. Na de ervaringen der voorafgaande jaren bleek aan het aanhouden van kasmiddelen een veel groter risico te zijn verbonden dan aan het omzetten daarvan in „zakelijke” waarden. Zoals in een dergelijke fase van inflatie gebruikelijk is, heeft men getracht deze transacties zo veel mogelijk door vreemde middelen te financieren, waardoor de posities veelal topzwaar werden.

Wat deed nu Einaudi? Hij voerde in de eerste plaats scherpe beperkende en controlerende maatregelen ten aanzien van de creditverlening in en maakte de crediten — door discontoverhoging — tevens duurder. Tal van „speculanten” moesten de geforceerde voorraadvorming stopzetten en veelal zelfs tot liquidaties overgaan. Dit was het uitgangspunt. Het effect hiervan werd door een reeks andere maatregelen van deflatoire strekking versterkt. Op 27 November 1947 werd het t.o.v. de vaststelling der wisselkoersen gevolgde systeem gewijzigd. De verplichting voor de exporteurs om de helft van de opbrengst van de uitvoer tegen een lage officiële koers aan de Overheid te verkopen, verviel, en de officiële koers werd iedere maand aangepast aan de gemiddelde koers op de vrije markt gedurende de laatste maanden. Tevens werd toegestaan, geaccumuleerde saldi aan buitenlandse betaalmiddelen te gebruiken ter financiering van de import van bepaalde belangrijke goederen, hoofdzakelijk levensmiddelen. Een bedrag van \$ 110 mln kwam voor dit doel beschikbaar. De hieruit voortspruitende druk op de goederenprijzen werd verhoogd door goede binnenlandse oogstresultaten en door verkoop van goedkoper textielwaren. Naarmate de voorzieningspositie verbeterde, konden verschillende distributie- en controlemaatregelen worden afgeschaft of verzacht. De grotere stabiliteit van de wisselkoersen en de toeneming van de binnenlandse koopkracht en bestedingsmogelijkheden van het geld hebben bijgedragen tot het herstel van het vertrouwen in het betaalmiddel.

In de monetaire sfeer kwam daarna de disinflatiepolitiek vooral tot uiting in de sterke belastingdruk en over het algemeen in het streven naar een verlaging van de begrotingstekorten.

De groothandelsprijzen zijn, na in September 1947 de hoogste stand van 6.634 (basis 1937 = 100) te hebben bereikt, tot en met Juni 1948 gestadig teruggelopen tot 5.497. Dit was een daling van ruim 17 pCt. De kosten van het levensonderhoud daalden in hetzelfde tijdvak van 5.331 tot 4.601 of met ca 14 pCt. In deze prijzen kwam echter de débaçle op de vrije markten niet tot uiting. In werkelijkheid was dus de toeneming van de koopkracht van het geld nog groter. Ofschoon gedurende vorenbedoelde periode zich ook prijsverhogende factoren deden gelden — nl. loons- en tariefverhogingen en prijsstijgingen op de

wereldgoederenmarkt —, kon de prijsdaling, o.a. in verband met de terughoudendheid van de kopers bij een teruglopende markt en de geringe koopkracht van bepaalde categorieën van consumenten, gedurende verscheidene maanden doorgaan.

Zoals bij het overheersen van deflatoire tendenties gebruikelijk is, werd een tamelijk pijnlijk aanpassingsproces nodig. Dit ging met enige onvermijdelijke depressieverschijnselen gepaard, welke moesten worden aanvaard als een prijs, die men ter voorkoming van een groter kwaad moest betalen. Toen de storm losbrak, wist een aantal zwakke broeders het hoofd niet boven water te houden. Vooral gedurende de eerste maanden na de ommekeer op de goederenmarkten is de algemene industriële bedrijvigheid achteruit gegaan. Tussen October 1947 en Januari 1948 daalde de industriële productie-index van 113 tot 92, dus met ruim 22 pCt. Daarna liepen de cijfers, met herhaalde schommelingen, geleidelijk op, doch de index bleef zich beneden de in October 1947 bereikte hoogste stand bewegen.

De achteruitgang van de industriële bedrijvigheid had een stijging van het aantal werklozen met enige honderdduizenden tengevolge, waarbij het peil van 2 mln werd overschreden. Men moet echter in het oog houden, dat de Italiaanse productie- en werklozencijfers slechts in beperkte mate geschikt zijn als conjunctuurbarometers. Grote periodieke schommelingen worden immers ook door stakingsgolven te weeg gebracht.

De acute depressieverschijnselen zijn na verloop van enige maanden geleidelijk tot staan gekomen. De prijsdaling heeft plaats gemaakt voor een matige opwaartse beweging. Om de terminologie van Italiaanse deskundigen te gebruiken: de Italiaanse economie is in een fase van reconvalescentie getreden.

Slotbeschouwing.

Wil men de balans opmaken van de recente ontwikkeling van Italië's financieel-economische positie, dan kan men op verschillende gebieden ongetwijfeld vooruitgang constateren. Beschouwen wij enige belangrijke factoren op monetair terrein, dan blijkt, dat op het gebied der staatsfinanciën een verbetering plaats had. Het tekort op de begroting voor 1949/50 werd oorspronkelijk op 330 mrd lire geraamd, tegen 750 mrd voor het voorafgaande begrotingsjaar, doch volgens de laatste ramingen werd bedoeld deficit teruggebracht tot ca 160 mrd. De stijging der geldhoeveelheid kwam weliswaar nog niet tot staan, doch het tempo daarvan werd aanzienlijk verlaagd, terwijl tevens de omloopsnelheid van het geld daalde.

Een ander gunstig aspect is de stijging van de uitvoer en de hiermede verband houdende verbetering in de handelsbalans. De waarde van de export bereikte in 1948 1.069 mrd lire tegen 667 mrd in 1947, terwijl die van de import in hetzelfde tijdvak slechts in betrekkelijk geringe mate, nl. van 1.429 tot 1.499 mrd, is gestegen. Een en ander leidde tot een daling van het nadelig saldo der handelsbalans van 1.762 tot 430 mrd lire.

De landbouwproductie is in 1948 aanzienlijk gestegen. In een aantal sectoren was voorts de industriële productie niet onbelangrijk hoger dan in 1947.

Een gunstige factor was ook de geleidelijke consolidatie op het terrein van de binnenlandse politiek. Op sociaal gebied viel enige ontspanning te constateren. In de loop van het jaar trad het E.R.P. in werking. Dit was zowel materieel als psychologisch van grote betekenis.

De Italiaanse monetaire en economische politiek heeft dus in zoverre ongetwijfeld succes opgeleverd, dat dank zij de genomen maatregelen, waarvan het effect door een in verschillende opzichten verbeterde internationale constellatie werd versterkt, het dreigende gevaar voor ineenstorting kon worden afgewend en de weg geëffend voor

een algemeen herstel. Niettemin zijn de bereikte resultaten niet op alle gebieden even bevredigend. Enige belangrijke onzekerheidsmomenten met betrekking tot de toekomst konden voorts nog niet worden uitgeschakeld.

Bepaald teleurstellend moet de mate van vooruitgang t.a.v. de industriële productie worden genoemd. De ramingen van Italiaanse deskundigen lopen hieromtrent nogal uiteen. In tegenstelling met de Westeuropese landen, waarin de industriële productie het vooroorlogse niveau min of meer belangrijk heeft overschreden, bestaat er in Italië t.o.v. dat peil nog steeds een achterstand, naar ruwe schatting van ongeveer 20 pCt. De voornaamste oorzaken hiervan zijn de geringe arbeidsproductiviteit en — in verband hiermede — de hoge productiekosten. Op haar beurt is de geringe arbeidsproductiviteit ten dele het gevolg van verouderde outillage. Een verdere oorzaak is hierin gelegen, dat de ondernemingen van overheidswege werden gedwongen een aanzienlijk groter aantal werkkrachten aan te houden dan waaraan zij behoefte hebben, ten einde hierdoor een nog sterker aangroeien van het aantal werklozen te voorkomen. Een en ander heeft tevens tengevolge, dat de bedrijfskosten zich op een veel te hoog peil bewegen.

De positie van de buitenlandse handel is in werkelijkheid minder gunstig dan men enkel aan de hand van de statistische gegevens zou veronderstellen. Ten eerste geschiedde de uitvoer in 1948 gedeeltelijk tegen prijzen, welke de productiekosten nauwelijks dekten. Ten tweede dient men te bedenken, dat de gestegen uitvoer van industriële producten niet gepaard ging met een overeenkomstige toeneming van de invoer van industriële grondstoffen. Dit betekent, dat de Italiaanse exportindustrieën de gedurende het inflatietijdvak geaccumuleerde grondstoffen hebben opgebruikt doch niet vervangen. Dit zal binnenkort tot een extra stijging der grondstoffenimporten en dus tot een additionele belasting van de Italiaanse betalingsbalans moeten leiden.

Een zwak punt in Italië's economische situatie is de grote werkloosheid. Deze is meer een structureel dan een conjunctureel vraagstuk. Italië heeft een groot geboorteoverschot. Bij de bestaande overbevolking wordt het uiteraard steeds moeilijker het jaarlijks accres van beschikbare werkkrachten te absorberen. De emigratiemogelijkheden zijn nog altijd zeer beperkt. Men is van plan, naast stelselmatige bevordering der emigratie, op ruime schaal werk te verschaffen door uitvoering van grootse openbare werken en door modernisering van het productie- en transportapparaat; voor dit doel wil men gebruik maken van het „Counterpart Fund” der Marshall-gelden. De succesvolle verwezenlijking dezer plannen hangt van een groot aantal factoren, ten deel van internationale aard, af.

Alles bijeen genomen kan worden vastgesteld, dat in Italië thans een moeizame worsteling plaats heeft om de reeds verkregen resultaten te consolideren en het herstelwerk geleidelijk te voltooien. Ondanks de bereikte vooruitgang blijft de situatie in verschillende opzichten nog vrij precar. De zich herstellende patiënt is nog niet gevrijwaard voor wederinstorting. Waakzaamheid blijft dus geboden.

Amsterdam.

Dr M. VAJDA.

INGEZONDEN STUKKEN.

GERINGE SOCIALE MOBILITEIT — GROTE MAATSCHAPPELIJKE VERSPILLING ¹⁾.

De heer J. M. Redelé te Dordrecht schrijft ons:

Door verblijf in het buitenland nam ik eerst onlangs kennis van het artikel van de hand van Prof. Dr O. Bakker onder bovenstaande titel in „Economisch-Statistische Berichten” dd. 6 October 1948, en het naar aanleiding

¹⁾ De plaatsing van deze discussie heeft door technische omstandigheden vertraging ondergaan. (Redactie.)

daarvan door Drs Ir H. M. Ekker ingezonden stuk, dat was opgenomen in „Economisch-Statistische Berichten” van 27 October jl.

Dat door Prof. Bakker opnieuw een lans wordt gebroken voor een selectie door middel van psychotechnisch onderzoek van allen, die voorbereidend hoger, middelbaar of hoger onderwijs willen gaan volgen, kan ik van harte toejuichen.

Ook onderschrijf ik geheel de aanvulling van Drs Ir Ekker, waarin deze erop wijst dat zij, die bij vooronderzoek niet geschikt zijn gebleken voor voorbereidend hoger, middelbaar of hoger onderwijs, toch in de gelegenheid moeten worden gesteld dit onderwijs te volgen, indien zij zelf dan wel hun ouders bereid en in staat zijn zich het offer van het *volledig* dragen der daaraan verbonden kosten te getroosten.

Mijns inziens beschouwen echter zowel Prof. Bakker als Drs Ir Ekker te zeer het intellect als de *enige* factor, welke beslissend is voor het bereiken van een hogere sport op de maatschappelijke ladder.

Het wil mij voorkomen — en velen, die in het bedrijfsleven een leidende plaats innemen, zullen op grond van hun praktijkervaringen mijn inzicht delen — dat het intellect alléén niet beslissend is voor iemands geschiktheid om een hogere plaats in de maatschappij te bekleden. Bepaalde karaktereigenschappen, zoals het kunnen dragen van verantwoordelijkheid, het beschikken over een natuurlijk overwicht e.d., zijn voor het vervullen van vooraanstaande functies over het algemeen van even veel, zo niet van meer belang dan een groot intellect. Deze eigenschappen zijn niet aan te leren, doch hun ontwikkeling in de jeugdige en aanwezigheid in de rijpere mens hangt (op een enkel uitzonderingsgeval na) ten nauwste samen met het milieu, waarin hij opgroeit.

Om deze reden valt m.i. niet te verwachten dat, ook wanneer voor de intelligenten uit *alle* lagen der bevolking de gelegenheid tot het volgen van verder onderwijs aanwezig zou zijn, *velen* uit de lagere milieus zich, door van deze gelegenheid gebruik te maken, zullen ontwikkelen tot persoonlijkheden, die bekwaam zijn om een vooraanstaande plaats in de maatschappij in te nemen.

Uit het feit, dat de aantallen leerlingen van het voorbereidend hoger, middelbaar en hoger onderwijs uit de hogere, middelbare en lagere milieus zich verhouden als 6 : 6 : 1, trekt Prof. Bakker de conclusie, dat veel intellect uit de lagere milieus verloren gaat, „zelfs als”, aldus Prof. Bakker, „men wil aannemen dat in de hogere en middelbare milieus meer kinderen voor het voorbereidend hoger, middelbaar en hoger onderwijs geschikt zijn dan in het lagere milieu”.

Het lijkt mij van belang om, alvorens een dergelijke uitspraak te doen, eerst een uitgebreid onderzoek naar de juistheid hiervan in te stellen. Tot dusverre hebben op dit terrein slechts op bescheiden schaal onderzoeken plaatsgevonden. Het is echter mijn overtuiging, dat een grondig, breed opgesteld onderzoek in deze tot teleurstellende resultaten zou leiden en dat bij het testen op de geschiktheid voor het volgen van voorbereidend hoger, middelbaar en hoger onderwijs, niet alleen wat de intelligentie, maar ook wat de andere daarvoor benodigde capaciteiten betreft (zoals doorzettingsvermogen, ambitie, wilskracht, belangstelling), het percentage uit de lagere milieus, dat aan de test zou voldoen, *zeer belangrijk* lager zou blijken te liggen dan de percentages der beide andere milieus, daar toch juist op deze naast intellect verlangde capaciteiten ook weer het milieu van grote invloed is.

Allerminst moet uit mijn bovenstaande opmerkingen de conclusie worden getrokken, dat ik geen voorstander ben van het psychotechnisch onderzoek voor hen, die een instelling voor voorbereidend hoger of middelbaar onderwijs willen bezoeken. Het lijkt mij zeker van belang, dat de Staat gebruik maakt van de selectiemogelijkheden, die het psychotechnisch onderzoek biedt, om te voorkomen, dat

Rijksgelden ten goede komen aan het onderwijs van personen, voor wie op grond van de test moet worden aangenomen, dat dit onderwijs geen voldoende vruchten zal afwerpen. Indien door de aldus verkregen besparingen voor anderen, die thans door financiële omstandigheden niet in de gelegenheid zijn voorbereidend of hoger middelbaar onderwijs te genieten en hiervoor wel de capaciteiten bezitten, de mogelijkheid zou worden geopend om voorbereidend hoger of middelbaar onderwijs te gaan volgen, zou dit inderdaad een belangrijke stap vooruit betekenen.

Het is echter van groot belang, dat bij dit psychotechnisch onderzoek niet alleen het intellect als de beslissende factor wordt beschouwd, doch dat daarbij vooral ook rekening wordt gehouden met de karaktereigenschappen, welke men moet bezitten om in een positie, welke met zijn intellect overeenkomt, te kunnen slagen.

De heer H. F. J. Freutel, chem. drs, te Delft schrijft ons:

Het schijnt van belang nog enige nadere aandacht te besteden aan de door Prof. Dr O. Bakker in „E.-S.B.” van 6 October jl. geponeerde stelling: geringe sociale mobiliteit — grote maatschappelijke verspilling. Bovendien moet tegen enige van de in het betreffende artikel naar voren gebrachte opvattingen bezwaar worden gemaakt.

Het vraagstuk van de „stijging en daling op de maatschappelijke ladder” (verticale sociale mobiliteit) is hier te lande grondig bestudeerd door Dr F. van Heek¹⁾. T.a.v. de door Prof. Bakker gewenste maatschappelijke efficiency stelt Dr van Heek: „In een ideale maatschappij dienen de individuen uit een oogpunt van sociale gerechtigheid en doelmatigheid over de meer of minder leidende rangstanden der sociale hiërarchie verdeeld te zijn overeenkomstig begaafdheid”²⁾.

Het begrip begaafdheid wordt als volgt omschreven: „... de mate waarmede het individu door middel van aangeboren of verworven eigenschappen, gelijk intellect, wilskracht, concentratie en aanpassingsvermogen, zowel als innerlijke en uiterlijke beschaving, bepaalde functies in het maatschappelijke leven op relatief meer of minder doelmatige wijze kan uitoefenen, bij een opvoeding en opleiding, die voor personen, welke de desbetreffende functies vervullen, noodzakelijk zijn”.

Duidelijk blijkt, dat men niet te veel de nadruk op intelligentie mag leggen (zoals Prof. Bakker m.i. doet in zijn artikel), maar dat ook de verdere aangeboren eigenschappen en die, welke verworven worden en dus door het milieu bepaald zijn, een belangrijke rol spelen.

De verticale sociale mobiliteit (v.s.m.) wordt door vele factoren bepaald. Dr van Heek komt op grond van bekende gegevens tot de conclusie, dat bij de bestudering van de v.s.m. rekening gehouden moet worden „met de invloed van het gezinsmilieu, het onderwijs, de aard van het woon- en werkgebied, structuur en dynamiek van het economische en sociale leven, naast de aangeboren en verworven fysieke en psychische eigenschappen der desbetreffende personen en de groepen, waarvan zij deel uitmaken”³⁾.

De factor onderwijs verdient bijzondere aandacht, omdat de invloed ervan, met name van alle soorten van voortgezet onderwijs, steeds is toegenomen. Hierbij moet vooral het voorbereidend hoger en middelbaar onderwijs (v.h.m.o.) en het hoger onderwijs (h.o.) van belang worden geacht. Bovendien zal de v.s.m. het eenvoudigst via het onderwijs kunnen worden beïnvloed.

Meteen rijst hier echter een grote moeilijkheid, niet of althans onvoldoende door Prof. Bakker gesignaleerd: uit de beschikbare gegevens kan men niet concluderen, op welke wijze bijv. het v.h.m.o. en h.o. de v.s.m. beïnvloeden.

¹⁾ Dr F. van Heek, Stijging en daling op de maatschappelijke ladder, Leiden 1945.

²⁾ Id. blz. 11 en 12.

³⁾ Id. blz. 163.

Bijvoorbeeld zou moeten worden nagegaan, bij een voldoende groot aantal leerlingen van v.h.m.o., het verband tussen intelligentie van de leerling, welstandsklasse der ouders, schoolprestaties en de later in de maatschappij bereikte functie. Zolang dit niet is geschied, valt nauwelijks te beoordelen, welke invloed t.a.v. dit onderwijs genomen maatregelen op de v.s.m. zullen hebben en in hoeverre de maatschappelijke efficiency wordt gediend.

Nog veel minder doorzichtig is het verband tussen de aard van de v.s.m. en de mogelijke geestelijke en materiële welvaart. Er zal wel een v.s.m. zijn, waarmede een optimale geestelijke en materiële welvaart samenhangt. Ook zal die v.s.m. wel groter zijn dan de tegenwoordige, maar op welke bepaalde wijze de toename van v.s.m. (die tenslotte bestaat uit een groot aantal stijgingen en dalingen over zeer verschillende afstanden) samenhangt met de welvaart, valt niet te zeggen. Het heeft daarom bijzonder weinig zin te concluderen: grote sociale mobiliteit, grote geestelijke en materiële welvaart.

Verder heeft het geen praktische betekenis om Plato's ideaal aan te halen: er is geen grond voor de verwachting, dat de Nederlandse Staat zou gaan beschikken over de kinderen om ze, onttrokken aan de invloed van de ouders, na ze allen in een gelijk milieu gebracht te hebben, te laten onderwijzen en opvoeden, waarna de grote selectie zou volgen. Door een bepaalde school- en collegegeldregeling, beurzen etc., kan men misschien wel het verschil in kapitaalcracht van de ouders of verzorgers uitschakelen, maar het milieuverschil, dat geheel afgezien van verschil in financiële mogelijkheden ongetwijfeld een grote rol speelt, blijft.

Uit statistische gegevens blijkt duidelijk, dat velen, die deelnemen aan het v.h.m.o. en het h.o., dit onderwijs zonder enig resultaat volgen en er dus kennelijk ongeschikt voor zijn. Eveneens blijkt uit statistische gegevens, dat een naar verhouding slechts zeer gering aantal leerlingen resp. studenten, uit de lagere milieu's voortkomt. Prof. Bakker acht daarom twee maatregelen nuttig, die, wat verder hun betekenis voor de v.s.m. enz. ook zij, alleszins nadere beschouwing waard zijn:

1. selectie van a.s. leerlingen v.h.m.o. en van a.s. studenten;
2. aantrekken van meer begaafden uit lagere milieu's.

Ad 1. De selectiemogelijkheid is onlangs aan een honderdtal studenten in de psychologie te Amsterdam grondig bestudeerd⁴⁾. Vast is komen te staan, dat met ongeveer 90 pCt zekerheid door een collectieve schriftelijke test (goedkope methode!) ongeveer de helft van degenen, die in het verloop van de studie ongeschikt blijken te zijn, van te voren al als ongeschikt kunnen worden gequalificeerd. Door het besteden van extra aandacht aan twijfelgevallen is dit resultaat nog te verbeteren.

Stellen wij met Prof. Bakker het percentage voor v.h.m.o. ongeschikten op 60 pCt van degenen, die zich hiervoor aanmelden, dan mag dus worden verwacht, dat ongeveer de helft hiervan, dus omstreeks 30 pCt, met voldoende zekerheid door een soortgelijke test van te voren al zou kunnen worden uitgeschakeld.

Een belangrijke consequentie van deze maatregel zou zijn, naast de door Prof. Bakker genoemde materiële en morele voordelen, dat de mogelijkheid ontstaat het vroeger goede peil van v.h.m.o. te handhaven. Zonder lagere eisen te stellen aan intellectuele prestaties, zou toch meer aandacht besteed kunnen worden aan „karaktervorming” enz. Nu bestaat bij de onderwijshervormingsplannen maar al te zeer de neiging om de intellectuele eisen te verminderen. Toch kan Nederland, een klein land, dat zich in moet spannen om economisch drijvende te blijven en meer dan andere landen het moet hebben van zijn intellectuele prestaties, zich juist dit niet permitteren!

⁴⁾ H. W. Ouwelen, Ned. Tijdsch. voor de Psychologie en haar grensgebieden 1948, blz. 179.

Ad 2. De betekenis van het eventueel aantrekken van méér begaafden uit het lagere milieu, bijv. uit arbeiderskring, wordt m.i. gemakkelijk overschat.

Het aantal mensen uit deze kring, dat met voldoende intelligentie begiftigd is om v.h.m.o. te kunnen volgen, zal wel groot zijn, maar hoevelen van deze categorie beschikken over het aanpassingsvermogen, dat bij grote sociale stijging noodzakelijk is? ⁵⁾ De bevordering van deze stijging is uiteraard slechts wenselijk, waar het mensen betreft, die zich op het veel hogere niveau ook behoorlijk kunnen handhaven.

Verder moet men bedenken, dat, naarmate meer mensen uit het lagere milieu aan v.h.m.o. en h.o. gaan deelnemen, het schoolmilieu, het universitaire milieu, minder een compensatie kan bieden voor hetgeen zij van huis uit missen.

Tenslotte mag niet worden vergeten, dat op ieder maatschappelijk niveau de intelligente individuen een belangrijke rol spelen. Wat zou er terecht komen van vakverenigingen, bedrijfs- of ondernemingsraden enz., indien al te veel intelligente individuen aan de arbeiderswereld werden onttrokken! Juist het denkende deel van het lagere milieu levert de belangrijke bijdrage tot sociale stabiliteit en vooruitgang.

Verbetering van de maatschappelijke efficiency door een beter gebruik te maken van de beschikbare mensen is zeker iets, dat moet worden nagestreefd. Er zullen echter eerst nog veel gegevens moeten worden verzameld voordat men beoordelen kan, in welke gevallen het nuttig is kleine of grote sociale stijgingen te bevorderen!

⁵⁾ „... the average of the young men and women who reach the university on merit instead of on money, are, in the view of many of those responsible for them during their undergraduate career, in many ways far below the standard to be expected of an élite — in all-round character and interests, in intellectual initiative, and even in general education”. Julian Huxley, Education as a social function, The Times Educational Supplement, 29th November 1941.

* De heer A. W. Th. M. van Benthem te Nijmegen schrijft ons:

In „Economisch-Statistische Berichten” van 6 October jl. heeft Prof. Dr O. Bakker een artikel geschreven over het onderwijs aan en de opvoeding van de jeugd. Schrijver bespreekt, aan de hand van percentages, de vorderingen van leerlingen, die voorbereidend hoger en middelbaar onderwijs volgen, om daarna over te gaan tot een soortgelijke bespreking van het hoger onderwijs. Voor deze, zowel positieve als negatieve, vorderingen worden percentages ontleend aan een onderzoek door het Centraal Bureau voor de Statistiek en aan een artikel, van Prof. Révész. Dit dient als bekrachtiging van datgene wat Prof. Bakker o.a. tot uitdrukking wil brengen, nl. dat zowel de scholen voor voorbereidend hoger en middelbaar onderwijs als de inrichtingen voor hoger onderwijs, en deze zelfs in sterkere mate dan de vorengenoemde, bezocht worden door leerlingen, waarvan een grote groep op grond van hun verstandelijke vermogens niet in staat is het tot redelijke resultaten te brengen, terwijl aan de andere kant, hoofdzakelijk om financiële redenen, deze inrichtingen niet bezocht worden door een groot aantal van hen, die het wel tot positieve resultaten zou kunnen brengen.

Dit zal wel niemand willen bestrijden. Wel aanvechtbaar is het echter, deze percentages zonder enig onderscheid in dit artikel op te nemen. Op de eerste plaats zou ik een onderscheid gemaakt willen zien t.a.v. de scholen voor voorbereidend hoger en middelbaar onderwijs. Hieronder vallen nl. ook de Hogere Burgerscholen en deze worden door een groep leerlingen bezocht, welke reeds na de derde klas ophouden de H.B.S. verder te volgen. Zij hebben dan evenwel een resultaat bereikt, waarmee ze bijv. op de M.T.S. terecht kunnen. Het was hier vooropgezet het einddiploma niet te behalen. Deze groep mag men dus niet opnemen in het percentage van degenen, die het einddiploma niet behaalden, als men hiermee wil uitdrukken, dat

deze een gebrek aan verstandelijke vermogens hebben.

Ook is het niet juist de procenten van Prof. Révész betreffende de resultaten aan de verschillende faculteiten zonder onderscheid te vermelden. De tijd, die er officieel voor staat om het doctoraal examen te behalen, is aan bijna alle faculteiten verschillend. De percentages van de na 7 jaar behaalde doctoraal-examens van een bepaalde studentengeneratie mag men dus niet voor alle faculteiten zonder meer vergelijken. Ook hier moet een onderscheid gemaakt worden en wel naar rato van de termijnen, die officieel voor het behalen van het bovengenoemd examen gesteld zijn.

Eveneens niet juist is het, wanneer Prof. Bakker in dit verband de percentages van de resultaten der studenten in de Economische Wetenschappen opneemt, aangezien dit een verkeerde voorstelling van de feiten geeft. Men zou hierdoor geneigd zijn te denken, dat het merendeel van de economische studenten op grond van hun verstandelijke vermogens niet in staat is het doctoraal examen af te leggen, teneer als men deze getallen ziet in het kader van dit artikel. Naar mijn mening is er een andere reden, die de oorzaak vormt van het grote aantal studenten, dat het niet tot meergenoemd examen brengt. Die reden is, dat het, om als econoom in het maatschappelijk leven iets te bereiken, niet noodzakelijk is om het doctoraal examen in de Economische Wetenschappen af te leggen; terwijl het afleggen van dit examen voor andere faculteiten wel als vereiste wordt gesteld, wil men in de maatschappij een bepaalde positie gaan bekleden; ik denk hier m.n. aan de juristen en de medici.

Zodoende zijn er zeer velen, die economie gaan studeren louter en alleen met de bedoeling om hun kijk op het economische leven te verbreden en te verdiepen en om het bestudeerde later in de praktijk als achtergrond te gebruiken en eventueel toe te passen, doch geenszins met het idee om zich lange tijd met deze studie in te laten; dikwijls zelfs met het vooropgestelde plan om niet verder te studeren dan het candidaatsexamen. Deze reden is naar mijn mening de hoofdoorzaak van het betrekkelijk kleine percentage economische studenten, dat het doctoraal examen aflegt, en niet, zoals Prof. Bakker het in zijn artikel doet voorkomen; dat er speciaal bij deze studenten een gebrek aan verstandelijke vermogens zou zijn, waardoor dit examen door velen niet zou worden afgelegd.

Ongetwijfeld heeft dit laatste, naast het zich onvoldoende oriënteren in datgene wat de studie inhoudt, ook een zekere invloed op dit percentage, maar dit komt overal voor. Doordat er dus vele economische studenten zijn, die om bovengenoemde reden het doctoraal examen niet afleggen, moet er juist om deze reden bij het vergelijken van deze percentages een principieel onderscheid worden gemaakt tussen de studenten, die de Economische Wetenschappen bestuderen, en de studenten aan de andere faculteiten.

Tenslotte zou ik willen opmerken, dat Plato geen selectie wenst toe te passen, maar dat, zoals hij zegt, het leven zelf selecteert. Het opgaan en afdalen van de maatschappelijke ladder gaat vanzelf en dus kan men ook niet beweren, dat Plato voorstellen gedaan heeft, laat staan 2000 jaar geleden dezelfde oplossing gegeven heeft als Prof. Bakker voorstaat. Dit alles blijkt heel duidelijk uit de zinsned: „de selectie zal democratischer dan de democratie zijn”.

Naschrift.

Ik wil mij tot twee opmerkingen beperken:

1. Dat het vraagstuk, dat ons hier bezig houdt, om oplossing vraagt, wordt nog eens geaccentueerd door een mededeling van de Minister van Onderwijs in de Tweede Kamer (Handelingen, blz. 658), waarin hij zegt: „... de eerste — zij het vluchtige — berekening, die ik heb laten maken, heeft tot resultaat opgeleverd, dat het aantal zittenblijvers en niet-geslaagden voor de eindexamens onze volkshuishouding per jaar wellicht 150 miljoen kost”.

Dit is toch zeker een geweldige verspilling!

2. De heer Van Benthem zou ik het volgende willen antwoorden:

Mijn overtuiging is, dat het merendeel van degenen, die na het met gunstig gevolg afleggen van het candidaatsexamen in de economische wetenschappen de studie afbreken, dit niet doen, omdat zij dan al behoorlijk in het bedrijfsleven terecht kunnen, maar omdat de studie hen al zo bezwaarde en het candidaatsexamen hun zoveel moeite berokkende, dat ze om die reden de hogeschool vaarwel zegden.

O. BAKKER.

AANTEKENING.

ECONOMISCH OVERZICHT VAN BELGISCH KONGO.

Belgisch Kongo¹⁾ is een nog grotendeels onontgonnen gebied met grote potentiële rijkdommen; in de oorlogsjaren vooral heeft het een snelle ontwikkeling doorgemaakt. De bodem is grotendeels vruchtbaar, althans geschikt voor bebouwing, en vóór alles rijk aan ertsen en andere delfstoffen. Het gebied is echter zeer uitgestrekt en slechts dun bevolkt. Dit heeft Kongo gemaakt tot een leverancier van grondstoffen meer dan van afgewerkte producten²⁾, terwijl het als afzetgebied van beperkt belang is.

De grote problemen, welke oplossing behoeven bij het tot ontwikkeling brengen van het gebied, zijn het arbeidersvraagstuk, het transport en de kapitaalvoorziening.

Het arbeidersvraagstuk.

Dit probleem is uiteraard een rechtstreeks gevolg van de dunne bevolking: 14 miljoen op een gebied, dat rond 70 maal zo groot is als Nederland. Bovendien houdt de localisatie van de autochtone bevolking uiteraard geen verband met het voorkomen van delfstoffen: de natuurlijke woonplaatsen liggen ver van de rijkste mijnen. Het is dus begrijpelijk, dat de voorziening met de nodige werkkrachten het grootste probleem is waarmede Kongo heeft te kampen. Aanvankelijk is met de oplossing in de zgn. arbeidersrekrutering, die tot sociaal zeer ongewenste toestanden leidde; later ging men onder leiding van de Staat over tot een grootscheepse transmigratie: er werden nieuwe dorpen gesticht in de onmiddellijke omgeving der bedrijven, waarheen gehele families overgeplaatst werden; daarbij werd rekening gehouden met klimaat, voedingswijze enz. Gestreefd wordt voorts naar verhoging van de arbeidsproductiviteit door verbetering van het levenspeil; daartoe wordt speciale aandacht besteed aan uitbreiding van de voedingsmiddelenproductie, de huisvesting, het onderwijs.

Ondanks al deze goede zorgen is de bevolkingstoename nog steeds gering, mede doordat ook de immigratie uit aangrenzende gebieden weinig te betekenen heeft. Aan immigratie uit verder afgelegen gebieden — men denke aan Hindoestanen en Javanen, die voor Suriname bijv. niet zonder betekenis zijn geweest — is tot dusver weinig aandacht besteed. Voor Europese arbeidskracht maakt het klimaat het land minder geschikt. Vergaande mechanisering moet derhalve uitkomst brengen.

Het transportprobleem.

Het transport leidt door de enorme afstanden waarover dit moet plaatsvinden alvorens het product de afscheephaven bereikt, tot een aanzienlijke verhoging van de productiekosten. Ter wille van de concurrentiemogelijkheden is het dus noodzakelijk de transportkosten zoveel mogelijk te drukken. De basis van het Kongolese verkeerssysteem wordt gevormd door het waterwegenstelsel van de Kongo met zijn zijrivieren, die tezamen een bevaarbare lengte van 12.000 km bezitten (3.000 km is bevaarbaar voor schepen tot 800 ton). Juist de benedenloop van

¹⁾ In dit opstel is onder Kongo het gebied van Ruanda-Urundi begrepen.

²⁾ In 1947 bedroeg de export van grondstoffen rond 90 pCt van de totale uitvoerwaarde.

de Kongo zelf is echter over een afstand van 370 km door stroomversnellingen en watervallen onbevaarbaar, zodat vervoer per spoor en extra overlading noodzakelijk is. Ook in de bovenloop, 2.000 km verder, is zulks een paar maal het geval, terwijl in de hooggelegen mijnbouwgebieden van vervoer over water in het geheel geen sprake kan zijn, doch alle vervoer aangewezen is op spoorweg resp. gewone weg.

Wezenlijke verbetering zal slechts kunnen worden bereikt door verdere uitbouw van het spoorwegnet, gepaard gaande met electricatie — waterkracht is verweg de voornaamste energiebron, waarover Kongo beschikt; het bezit slechts één steenkolenmijn; met onvoldoende productie, zodat ongeveer 2/3 der benodigde steenkool uit Rhodesië en Zuid-Afrika moet worden ingevoerd, terwijl ook de houtrijkdom niet zó groot is, dat dit als nationale energiebron zou kunnen dienen — of door reguleren van de Kongostroom, beide projecten die geweldige sommen zullen vereisen. In dit verband is wel interessant te vermelden, dat men heeft geschat, dat tot dusver meer dan de helft der totale investeringen voor de uitbouw van het verkeersapparaat is gebruikt. Een bezwaar is ook, dat Kongo slechts over één zeehaven beschikt, die het gehele verkeer moet verwerken, hetgeen uiteraard gemakkelijk tot stagnatie kan leiden en tot kostbare ligdagen der zeeschepen. Trouwens ook in het binnenland geven de herhaaldelijke overladingen gemakkelijk aanleiding tot extra-kosten wegens opslag of liggeld.

De kapitaalvoorziening.

De kapitaalvoorziening, het derde probleem, kwam in het voorgaande reeds ter sprake. Uiteraard kan Kongo niet zelf in zijn kapitaalbehoefte voorzien, doch het is daarvoor op het buitenland aangewezen. Wellicht, dat Truman's plan tot hulp aan minder ontwikkelde gebieden ook voor dit gebied van belang zal blijken.

Vooroorlogse berekeningen becijferden het totale in Kongo geïnvesteerde bedrag op 20 à 25 mrd francs.

Buitenlandse handel.

a. Uitvoer.

De voornaamste posten zijn, in millioenen francs:

	1946	1947	9 mnd. 1948
Koper	1.148	1.963	2.205
Plantaardige oliën	602	958	1.158
(Katoenen) garens, katoen	558	886	1.111
Ertsen	989	1.101	776
Koffie	263	557	344
Goud	499	494	312
Palmnoten	121	164	270
Diamant	366	348	247
Tin	265	304	209
Cobalt	?	?	175
Totaal	6.024	8.096	7.561

Als algemene tendentie kan worden geconstateerd, dat de betekenis der plantaardige voortbrengselen relatief groter is geworden ten koste der mijnbouwproducten. Niettemin is koper nog altijd verreweg de belangrijkste post, en nemen de mijnbouwproducten tezamen nog altijd meer dan de helft der totale waarde van de uitvoer voor hun rekening. Onder „ertsen” zijn als voornaamste te noemen uranium, radium en andere radio-actieve elementen, mangaan, zink, zilver, ijzer en wolfram. De uitvoerwaarde van de uraniumertsen evenaart ongeveer die van het uitgevoerde goud.

In de agrarische sector zijn oliën en katoen verreweg de voornaamste posten. Bij het bezien van de post oliën dient de post palmnoten mede in aanmerking te worden genomen, terwijl voorts vermelding verdienen de posten voederkoecken en allerhande zepen, die voor de eerste 9 maanden van 1948 niet worden gespecificeerd, doch in 1947 resp. 71 en 91 mln francs beliepen, tegen 29 en 69 mln in 1946, hetgeen dus een aanzienlijke toeneming betekent, vooral voor voederkoecken.

Ten aanzien van de post „(katoenen) garens, katoen” valt op te merken, dat deze voor 1948 voor het eerst als „garens” is opgevoerd, voordien als „ruwe katoen”. Dit is een der verschijnselen, waarin de toenemende industrialisatie van Kongo tot uitdrukking komt. Een ander is het voorkomen van de zojuist genoemde posten voederkoecken en zepen. (Terloops zij hier nog vermeld, dat de Kongolese weefindustrie reeds in omstreeks 1/3 van de eigen behoeften aan bedrukte katoentjes voorziet). De katoen is het belangrijkste product van de inlandse landbouw. Deze houdt zich voorts bezig met oliepalm en rubber, terwijl verder koffie, vezelplanten en voedingsgewassen (rijst) kunnen worden genoemd. De Europese landbouw occupeerde zich voornamelijk met oliepalm, koffie, cacao, kina, thee, rubber, aromatische planten en aardnoten. Tenslotte zijn nog te noemen suiker en soja. De uitvoerwaarde der graan-gewassen beliep in 1947 128 mln frs tegen 35 mln in 1946.

De productie van het merendeel der genoemde cultures bevindt zich nog in een beginstadium en is nog niet van actuele betekenis. Uitgevoerd werden slechts jute (in 1947 11.300 ton), rubber (in 1947 3.900 ton) en rijst (in 1947 3.300 ton). Uit structureel oogpunt is van belang, dat de Kongolese agrarische sector betrekkelijk veelzijdig is, zodat de gevaren welke een monocultuur bij een dalende markt met zich brengt, zijn vermeden.

Van de bosproducten tenslotte zijn van belang kopal (uitvoerwaarde in 1948 110 mln frs) en allerhande houtsoorten (108 mln), waaronder te noemen ebben- en mahonie-hout.

De voornaamste landen van bestemming zijn, in millioenen francs:

	1946	1947	9 mnd. 1948
België	2.604	4.727	3.829
Zuid-Afrikaanse Unie	580	375	963
Angola	?	?	830
Verenigd Koninkrijk	1.111	1.058	795
Verenigde Staten	1.089	1.291	508
Totaal	6.024	8.096	7.561

Vóór de oorlog ging 80 pCt van de export van Kongo naar België. Aanvankelijk scheen het, dat België na de oorlog bezig was deze situatie te doen herleven, doch de cijfers over de eerste 9 maanden van 1948 geven ten opzichte van 1947 geen voortzetting van deze tendentie te zien. Ondanks dat neemt België nog ruim de helft der Kongolese uitvoer voor zijn rekening. Vrijwel de gehele uitvoer van goud en palmpitten gaat (ging althans in 1947 nog) daarheen, alsmede het grootste deel der geproduceerde rubber, koper en tin. Naar de Verenigde Staten gaat uranium, naar Groot-Brittannië diamant.

De uitvoer naar België is ook te benaderen van Belgische kant. De Belgische invoer uit Belgisch Kongo over geheel 1948 beliep, in millioenen francs:

Koper	2.324
Ertsen	1.245
Katoen	626
Vetstoffen enz.	593
Parels, edelstenen, edele metalen	441
Oliehoudende zaden enz.	279
Tin	150
Koffie, thee, specerijen	124
Totaal	6.407

De invoer in Nederland rechtstreeks van Kongo uit vertegenwoordigde over de eerste 11 maanden van 1948 in totaal een bedrag van f 13,6 mln. De verreweg voornaamste post was katoen (f 10,7 mln), gevolgd door koffie (f 1,2 mln) en hout (f 1,1 mln).

b. Invoer.

De invoer van Kongo bestaat overwegend uit fabrikaten, waaronder, in verband met de industrialisatie, de kapitaal-goederen een belangrijke plaats innemen. In 1947 namen de fabrikaten 84 pCt van de totale invoer voor hun rekening, naast voedingswaren en dranken 10 pCt en grondstoffen en halfabrikaten 6 pCt. Onder de laatste zijn te

noemen steenkool, petroleum en benzine, benevens cement en kalk.

De voornaamste landen van herkomst zijn, in miljoenen francs:

	1946	1947	9 mnd. 1948
België	743	1.905	2.062
Verenigde Staten	1.238	2.458	1.863
Verenigd Koninkrijk	426	563	603
Zuid-Afrikaanse Unie	286	345	275
Indische Unie	70	102	106
Nederland	36	91	97
Totaal	3.427	6.453	5.824

Uit deze cijfers blijkt, dat België in 1948 weer de eerste plaats onder de leveranciers van Kongo is gaan innemen. Over geheel 1948 beliep de Belgische uitvoer naar Kongo 2.793 mln francs (fob-waarde). België is de voornaamste leverancier van fabrieksuitrustingen (voor de oorlog waren dit de Verenigde Staten). Aan machines, motoren en werktuigen leverde het over 1948 voor 626 mln frs uitvoerwaarde, aan metalen en metalen werken voor 977 mln (waarvan 879 mln ijzer en staal), aan voer- en vaartuigen voor 240 mln, tezamen voor 1.843 mln frs of 67 pCt van de totale Belgische uitvoer naar Kongo. Daar dit nog slechts een deel van alle door België naar Kongo uitgevoerde kapitaalgoederen is, is de aard van de Belgische export naar Kongo daarmee wel gekarakteriseerd.

In de consumptiegoederensfeer is textiel het meest belangrijk. Deze groep vertegenwoordigde een waarde van 372 mln frs of ruim 13 pCt van de totale export naar Kongo, met als voornaamste post die voor katoen ad 245 mln frs.

De Verenigde Staten zijn (waren in 1947) de voornaamste leveranciers van katoenen stoffen, waarvan zij in 1947 69 pCt van de totale invoer voor hun rekening namen; zij namen daarmee de plaats in van Japan vóór de oorlog. De laatste tijd neemt de Japanse invoer echter weer snel toe. De Verenigde Staten zijn in de textielgroep voorts belangrijke leveranciers van ondergoed en van oude kleren voor de inlandse bevolking. Een overheersende positie op de Kongolese markt neemt tenslotte de Amerikaanse autoindustrie in.

Groot Britannië levert eveneens in de eerste plaats textiel, daarnevens machines en werktuigen, voertuigen en voertuigonderdelen. Zuid-Afrika, dat, hoewel de vierde plaats op de ranglijst innemende, nog geen 5 pCt van de Kongolese invoer voor zijn rekening neemt, levert behalve voertuigen en voertuigonderdelen, machines en werktuigen, vooral steenkool, waarvan het na Rhodesië de belangrijkste leverancier is. Het zal vermoedelijk de voornaamste concurrent zijn voor de Nederlandse voedingsmiddelenindustrie bij de afzet in Kongo. De import uit India zal wel in hoofdzaak katoenen stoffen betreffen.

Nederland staat thans op de zesde plaats, met $1\frac{2}{3}$ pCt. Het levert vooral stoffen, hoewel niet meer dan ruim 2 pCt van de totale invoer van dit artikel. Over de eerste 11 maanden van 1948 bedroeg de uitvoerwaarde f.o.b. Nederland dezer stoffen en weefsels, kleding enz. f 4,3 mln op een totaal van f 7 mln, in 1947 f 2,6 mln op een totaal van f 5,3 mln.

Voor de afzet naar Kongo in het algemeen is van belang de toenemende industrialisatie, waarvan reeds melding werd gemaakt. Zoals gezegd, voorziet het reeds in $\frac{1}{3}$ van zijn behoefte aan katoentjes, verder ontwikkelen zich de steen- en pannenindustrie, keramische industrie, constructiebedrijven, houtindustrie, lederindustrie en voedingsmiddelenindustrie. Ook de bierindustrie is in voorspoedige groei. Van de grondstoffen wordt in de behoefte aan steenkool en cement voor resp. $\frac{1}{3}$ en $\frac{5}{8}$ door Kongo zelf voorzien.

's-Gravenhage.

Mr C. VAN DER TAK.

BEDRIJFSECONOMISCHE NOTITIES.

NOGMAALS: LIPPMANN, ROSENTHAL & CO, SARPHATISTRAAT.

Bij de samenstelling van het artikel, onder bovenstaande titel door ons gepubliceerd in „E.-S.B.” van 9 Maart in de rubriek „Bedrijfseconomische notities”, maakten wij alleen gebruik van gegevens, welke voor een ieder beschikbaar zijn. In enkele opmerkingen, welke ons werden toegezonden, en welke voor een deel op verdergaande bekendheid met de betrokken zaken zijn gebaseerd, vinden wij aanleiding nog eens op hetzelfde onderwerp terug te komen.

Van deskundige zijde wordt met betrekking tot de effectenregistratie op het navolgende gewezen. Een beslissing omtrent de aan het einde van de effectenregistratie nog openstaande en door resp. ten behoeve van inleveraars bij Lippmann II en V.V.R.A. geclaimde effecten, behoeft niet meer te worden genomen, aangezien de Besluitgever dit bij het Besluit Herstel Rechtsverkeer (F 272) reeds heeft gedaan. Ingevolge artikel 64 van dit Besluit, worden nl. van deze openstaande effecten te zijner tijd duplicaten aangemaakt, welke krachtens artikel 54 aan de vroegere bezitters zullen worden teruggegeven (mits deze aan de eisen voor dat herstel in eigendom voldoen, o.a. hun vroegere eigendomsrechten aannemelijk kunnen maken). De Staat komt krachtens artikel 62 van het Besluit slechts op, voor zover er niemand voor erkenning of herstel in de eigendom in aanmerking komt.

Bovendien ontvingen wij nog een tweetal brieven, welke op een ander punt betrekking hebben. In ons artikel hebben wij er naar gestreefd een duidelijk onderscheid te maken tussen de eigenlijke bankiersfirma Lippmann, Rosenthal & Co, en het inleveringskantoor Lippmann II (L.V.V.S.), waarbij naar voren werd gebracht, dat van misleiding en machtsusurpatie door de bezetters sprake was.

De Firma Lippmann, Rosenthal & Co, Nieuwe Spiegelstraat te Amsterdam, schrijft ons nu als volgt:

„Uw overigens heldere betoog bevat enkele onjuistheden, die rectificatie behoeven, te meer daar zij over onze firma spreken op een wijze, die de argeloze lezer doet vermoeden, dat wij op enigerlei wijze betrokken zijn geweest bij de oprichting van het bedoelde instituut¹⁾. Dit nu is niet het geval”.

„L.V.V.S. werd niet als een bijkantoor van onze firma opgericht, doch als een geheel onafhankelijke Duitse tak van dienst, waarvoor de vijand door machtsusurpatie zich onze naam voor zijn onoirbare doeleinden heeft toegeëigend. Rechtens noch economisch hebben wij ooit iets met L.V.V.S. uitstaande gehad. Zowel de vermogens als de kantoren, het personeel en diens handelingsbevoegdheden, alsook de administraties van beide instituten zijn steeds volkomen gescheiden geweest. Elk van hen maakte telkenjare, geheel los van elkaar, zijn eigen balansen en winst- en verliesrekeningen, terwijl ook overigens generlei gemeenschappelijk belang tussen ons en L.V.V.S. heeft bestaan”.

„De verplichte inlevering der Joodse activa had uitsluitend en alleen plaats bij de L.V.V.S.”.

„Ofschoon niet van direct belang in bovenstaand verband, is het wellicht juist volledigheidshalve te vermelden, dat reeds in Juli 1940 onze firma onder bewind werd gesteld. Alhoewel de niet-arische leden der firma elke zeggenschap werd ontnomen en hun handtekeningen werden ingetrokken, bleven zij lid van de firma”.

Daartegenover ontvingen wij van juridische zijde de volgende opmerkingen:

„De Duitser A. Flesche werd bij verordening van Juni 1940 als beheerder van de firma Lippmann, Rosenthal & Co, Nieuwe Spiegelstraat, Amsterdam, aangesteld. In Mei

¹⁾ T.w. Lippmann, Rosenthal & Co, Sarphatistraat, in 1948 omgedoopt in Liquidatie Van Verwaltung Sarphatistraat.

1941 werd deze functie gewijzigd in die van Verwaltungstreuhand, in December 1941 in Liquidationstreuhand. Op 15 Augustus deed hij bij het Handelsregister te Amsterdam inschrijven, dat de firma Lippmann, Rosenthal & Co was gevestigd:

- 1e. aan de Nieuwe Spiegelstraat 6-8;
- 2e. aan de Sarphatistraat 47-55".

„Hieruit blijkt dat Flesche beheerder was van Lippmann, Rosenthal & Co, omvattende zowel de Nieuwe Spiegelstraat als de Sarphatistraat. Een afzonderlijke aanstelling als Treuhänder van Lippmann, Rosenthal & Co., Sarphatistraat heeft hij nooit verkregen, hetgeen volgens het bovenstaande ook niet nodig was".

„Ook de procuratiehouders van de Sarphatistraat zijn in het dossier van de firma Lippmann, Rosenthal & Co ingeschreven".

„In de Verordening 148/1941 wordt in artikel 1 gelast contante gelden en cheques te storten „op een rekening bij de bankiersfirma Lippmann, Rosenthal & Co te Amsterdam" en „effecten in depôt te geven bij de onder I genoemde bank". In de Verordening is dus geen enkele toevoeging geplaatst van Nieuwe Spiegelstraat of Sarphatistraat. Gedurende de bezettingstijd maakte Lippmann, Rosenthal & Co, Sarphatistraat, gebruik van het lidmaatschap van Lippmann, Rosenthal & Co, Nieuwe Spiegelstraat, van de Vereniging voor den Effectenhandel, teneinde toegang tot de beurs te verkrijgen".

„Mocht er gedurende de bezetting sprake zijn van een administratieve scheiding van Lippmann, Rosenthal & Co, Spiegelstraat en Sarphatistraat, uit mijn uiteenzetting blijkt duidelijk dat er gedurende de bezetting niet gesproken kan worden van een Lippmann I en een Lippmann II. Dit neemt overigens natuurlijk niet weg dat U terecht spreekt van misleiding inzake het gebruik van de firma-naam door de bezetter".

Uit deze beide brieven menen wij tot de conclusie te moeten komen, dat er hier nog een zeer belangrijk punt van verschil onopgelost is gebleven. Blijkbaar lenen de feiten zich tot zeer uiteenlopende interpretatie. Waar wij ons als taak hadden gesteld uiteen te zetten, wat men eigenlijk kan weten omtrent de Lippmann Rosenthal-affaire uit hetgeen hieromtrent werd gepubliceerd, ligt het niet op onze weg het hier vermelde punt van geschil aan nadere beschouwingen te onderwerpen.

Tenslotte wijzen wij nog op een drukfout in ons artikel op blz. 198. In de tweede alinea leze men „zou in dit geval deze f 125 miljoen dus vrijwel als „total loss" zijn te beschouwen".

J. BRANDS.
J. C. BREZET.

INTERNATIONALE NOTITIES.

DE INDUSTRIËLE ONTWIKKELING IN DE BIZÛNE IN 1948.

Het statistische bureau van de Bizône heeft kortgeleden een samenvattend overzicht gepubliceerd van de ontwikkeling van de industrie in de Engelse en Amerikaanse sector van Duitsland. Volgens dit overzicht — zie „Wirtschafts- und Finanz-Zeitung" (W.F.Z.) van 18 Maart jl. — is het aantal werknemers in de industrie van eind Januari 1948 tot 1 Januari 1949 met 865.430 gestegen, waarvan 26 pCt vrouwelijke arbeidskrachten. Het aandeel der vrouwelijke krachten in de industrie werkzaam, is daardoor, over 1948 van 18,9 pCt tot 21,4 pCt gestegen.

Ook de industriële omzetten hebben zich over 1948 gunstig ontwikkeld: van Januari-Juni 1948 bereikte de industrie (alleen bedrijven met 10 of meer arbeiders) een totale omzet van RM 11,2 mrd, in de tweede helft van 1948 een totale omzet van DM 20,8 mrd. Totaal dus 32 mrd RM/DM. De omzetten der voedings- en genotmiddelen-industrie worden op 8,6 mrd RM/DM geschat en die der industriële kleinbedrijven (met minder dan 10 werknemers)

voor 1948 op 1,4 mrd RM/DM, zodat voor de totale industrie in de Bizône over 1948 een omzet werd bereikt ten bedrage van ongeveer 42 mrd RM/DM.

De toeneming der omzetten heeft echter niet in alle takken van industrie plaats gevonden; sommige takken, w.o. de optische, de papierverwerkende en de electro-technische industrie, vertoonden zelfs een min of meer sterke daling. Evenmin was de ontwikkeling over de verschillende gebieden uniform. Dit toont onderstaand staatje:

Industriële ontwikkeling in de Bizône in 1948.
(Toeneming van Jan. tot Dec. in pCt).

	Schlesw.- Holstein	Hamburg	Nieder- Sachsen	Nordrh.- Westfalen	Bremen	Hessen	Württem- burg- Baden	Bayern
Aantal werknemers	10,1	17,1	15,5	22,4	12,2	22,7	29,4	21,3
Gepresteerde uren (zonder mijnbouw)	31,4	49,6	43,5	—	29,1	43,4	54,0	48,3
Omzet	83,1	52,3	116,8	147,5	74,7	112,5	114,4	131,3
Stroomverbruik	81,7	67,9	41,0	30,6	43,6	40,8	52,9	27,0

Terwijl de productie-index in December 1947 bij 44,3 lag, bereikte zij in December 1948 de stand van 79,0. Blijkens onderstaand staatje heeft de productie van kapitaalgoederen de snelste vooruitgang geboekt; daarna die van consumptiegoederen:

Productie-index 1948.
(1936 = 100).

	Jan.	Dec.	Stijging in pCt
Goederen voor algemene verbruiksdoeleinden ¹⁾	76,8	99	29
Kapitaalgoederen	34,6	69,8	102
Consumptiegoederen	39,8	71,6	80
Totale index	47	79	68

¹⁾ met inbegrip van stroom en gas.

DE ENGELSE TABAKPOSITIE IN HET LICHT VAN DE DOLLARSCHAARSTE.

Het chronische tekort aan tabak in Engeland houdt ten nauwste verband met de dollarsbesparingen van de Engelse Regering. De Verenigde Staten worden door de Engelse tabakpolitiek gevoelig getroffen, immers Groot-Brittannië is het grootste importland van tabak, terwijl de Verenigde Staten de grootste producenten en exporteurs van dit genotmiddel zijn.

Beperking van de invoer van tabak heeft dan ook ernstige repercussies op de Amerikaanse tabakafzet teweeggebracht. Engeland importeerde in 1947 in totaal 296,44 mln lbs aan tabak, in 1948 281,12 mln lbs. Daar de invoer in 1948 echter veel grotere hoeveelheden tabak uit Rhodesia en Nyasaland omvatte, was de daling der invoer uit de Verenigde Staten in 1948 (172,32 mln lbs tegenover 201,47 mln lbs in 1947) ongeveer eens zo groot als de daling der totale invoer.

Het is voor de Amerikaanse Regering van groot belang een beeld te kunnen vormen van de toekomstige afzet naar Engeland in verband met de tabakaanplant in dit jaar. Eind Januari jl. werden desbetreffende besprekingen gevoerd tussen beide landen. De Amerikaanse pogingen om de Britse Regering door prijsconcessies en gemakkelijker betalingsvoorwaarden tot aanzienlijke importvermeerdering te bewegen, hebben, naar de „Neue Zürcher Zeitung" van 26 dezer mededeelt, geen tastbare resultaten gehad. De Engelse Regering hoopt dit jaar wel meer tabak uit de Verenigde Staten te kunnen importeren dan vorig jaar. Een definitieve beslissing hierover is echter nog niet genomen; zij zal voornamelijk afhangen van de ontwikkeling van de Engelse dollarsituatie in de komende maanden.

Aangezien verschillende Britse overzeese gebiedsdelen hun tabakverbouw i.v.m. de Engelse behoeften sedert

het einde van de oorlog belangrijk hebben vergroot en ook in het lopende jaar grotere oogsten verwachten, acht de „N.Z.Z.” de vooruitzichten voor de Amerikanen met betrekking tot de Engelse tabaksmarkt ongunstig, tenzij de Amerikaanse Regering het Engeland mogelijk maakt door bepaalde niet-commerciële maatregelen, zoals sedert 1941 geschiedde in de vorm van „lend-lease”-leveranties, zijn totale behoefte op de Amerikaanse markt te bevredigen.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De geldmarkt bleef in de afgelopen week onveranderd ruim, zodat de callgeldrente op $\frac{3}{4}$ pCt gehandhaafd bleef en in de markt-disconto's slechts geringe veranderingen optraden. Driemaandspapier werd tegen $1\frac{5}{16}$ pCt aangeboden. Augustuspapier werd tegen $1\frac{3}{8}$ pCt verhandeld, terwijl de langere termijnen practisch $1\frac{7}{16}$ pCt noteerden. Aangezien slechts geringe liquiditeitsverschuivingen tussen de geldmarktinstellingen onderling optraden, waren de omzetten zeer gering, terwijl de marktnoteringen, welke voor alle termijnen vrij dicht bij elkander liggen, tot ruil-transacties weinig aanleiding gaven.

De staatsfondsenmarkt gaf in de afgelopen week een niet onbelangrijke daling te zien, waardoor de 3 pCt Grootboekschuld 1946 op $95\frac{3}{4}$ pCt kwam, en de 3 pCt investeringscertificaten op $96\frac{1}{2}$ pCt. Het is mogelijk, dat het verwachte aanbod van investeringscertificaten, wanneer op 1 April a.s. de tweede tranche voor vrije verhandeling beschikbaar komt, reeds invloed heeft doen gelden, terwijl wellicht steunaankopen van officiële zijde achterwege zijn gebleven.

Wanneer dit aanbod door institutionele beleggers, en misschien door Rijksinstellingen, is opgenomen, betekent dit, dat in de particuliere vermogenssfeer nieuwe gelden ter beschikking zijn gekomen. Deze zouden zich op de aandelenmarkt kunnen richten, evenals het bedrag van omstreeks f 50 miljoen, dat uit achterstallige Amerikaanse dividenden beschikbaar is gekomen.

Hoewel niet met zekerheid kan worden geconstateerd, dat inderdaad nieuwe middelen op de aandelenmarkt belegging hebben gezocht, heeft het er toch wel de schijn van, dat dit op bescheiden schaal is gebeurd. Het koersdalingsproces op de aandelenmarkt werd tenminste onderbroken, terwijl voor tal van industriële fondsen lichte koersverbeteringen vielen waar te nemen.

De belangstelling voor Indonesische fondsen bleef zeer gering, hetgeen vanwege de politieke situatie, welke steeds moeilijker schijnt te worden, geen verwondering wekt. De aandelenkoersen van scheepvaartmaatschappijen konden zich goed handhaven, ondanks de felle tarievenstrijd, welke in de vaart op India en Pakistan is ontbrand. Het moet niet uitgesloten worden geacht, dat deze scherpe concurrentie zich tot andere gebieden uitbreidt, gezien de nauwe samenhang, welke er tussen de verschillende scheepvaartmarkten bestaat, daar het in principe mogelijk is voor een scheepvaartonderneming, om nieuwe lijnen te openen of in bestaande lijnen het aanbod van scheepsruimte te vergroten.

	18 Maart 1949	25 Maart 1949
A. K. U.	156 $\frac{1}{2}$	155 $\frac{1}{2}$
v. Berkel's Patent	109	109 $\frac{1}{4}$
Lever Bros. Unilever C. v. A.	228 $\frac{3}{4}$	235 $\frac{3}{4}$
Philips G. b. v. A.	220	220
Koninklijke Petroleum	287 $\frac{1}{4}$	294 $\frac{1}{2}$
H. A. L.	158	161
N. S. U.	160 $\frac{3}{4}$	159 $\frac{1}{2}$
H. V. A.	150 $\frac{1}{2}$	157 $\frac{1}{2}$
Deli Mij C. v. A.	133	143
Amsterdam Rubber	142	153
Internatio	171	180

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK. Verkorte balans op, 28 Maart 1949.

Activa.			
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	Hoofdbank f — Bijbank — Agentsch. „ 900,—	f	900,— ¹⁾
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. 15, onder 4 ^o , van de Bankwet 1948)	„	„	—
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	„	„	1.800.000.000,—
Voorschotten in rek.-crt op onderpand (incl. beleningen)	Hoofdbank f 139.318.291,67 ²⁾ Bijbank „ 1.109.392,93 Agentsch. „ 5.697.650,51	f	146.125.335,11
Op effecten enz.	„	„	145.526.555,51 ²⁾
Op goederen en celen	„	„	598.779,60
			146.125.335,11 ²⁾
Voorschotten aan het Rijk (art. 20 van de Bankwet 1948)	„	„	—
Boekvordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	„	„	1.500.000.000,—
Munt en muntmateriaal	Gouden munt en gouden muntmateriaal f 439.146.700,37 Zilveren munt enz. „ 5.245.286,54	f	444.391.986,91
Papier op het buitenland	f 132.214.880,—	f	132.214.880,—
Tegood bij correspondenten in het buitenland	„ 210.193.397,80	„	210.193.397,80
Buitenlandse betaalmiddelen	„ 5.908.685,18	„	5.908.685,18
			348.316.962,98
Vorderingen in guldens op vreemde circulatiebanken en soortgelijke instellingen	„	„	209.036.570,14
Belegging van kapitaal, reserves, pensioenfonds en voorzieningsfonds	„	„	108.102.906,76
Gebouwen en inventaris	„	„	2.500.000,—
Diverse rekeningen	„	„	46.300.998,45
		f	4.604.775.660,35
Passiva.			
Kapitaal	f	20.000.000,—	20.000.000,—
Reservefonds	„	12.759.703,05	12.759.703,05
Bijzondere reserves	„	54.447.566,03	54.447.566,03
Pensioenfonds	„	20.108.655,54	20.108.655,54
Voorzieningsfonds personeel in tijdelijke dienst	„	1.500.000,—	1.500.000,—
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)	„	107.299.445,—	107.299.445,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgifte)	„	2.983.189.175,—	2.983.189.175,—
Bankassigaties in omloop	„	108.319,12	108.319,12
Rekening-courant saldo's			
's Rijks Schatkist	f	216.231.652,95	216.231.652,95
's Rijks Schatkist bijzondere rekening	„	250.497.115,51	250.497.115,51
Geblokkeerde saldo's	„	5.345.696,71	5.345.696,71
Saldo's van banken in Nederland	„	29.685.715,65	29.685.715,65
Vrije saldo's van vreemde circulatiebanken en soortgelijke instellingen	„	342.997.753,41	342.997.753,41
Andere vrije saldo's v. v.	„	399.212.724,45	399.212.724,45
			1.243.970.658,68
Crediteuren in vreemde geldsoort	„	65.632.428,08	65.632.428,08
Diverse rekeningen	„	95.759.709,85	95.759.709,85
		f	4.604.775.660,35

¹⁾ Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen

²⁾ Waarvan aan Indonesië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99)

Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten

137.243.462,50

FEDERAL RESERVE BANKS.

(Voornaamste posten in miljoenen dollars).

Data	Metaalvoorraad		Other cash	U.S. Govt securities
	Totaal	Goudcertificaten		
31 Dec. 1946	18.381	17.587	268	23.350
3 Mrt 1949	23.045	22.428	358	21.837
10 Mrt 1949	23.047	22.433	347	21.529
17 Mrt 1949	23.057	22.443	344	21.500
Data	F.R.-biljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Govt	Member-banks
31 Dec. 1946	24.945	17.353	393	23.350
3 Mrt 1949	23.524	21.794	877	19.684
10 Mrt 1949	23.528	21.357	711	19.424
17 Mrt 1949	23.449	21.755	591	19.936

DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in' duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegoed bij corresp. in het buitenland en buitenslandse betaalmiddelen	Voorschotten in rekest (incl. bel.)	Bankbiljetten in omloop
30 Dec. '46	700.876	4.434.786	100.186	153.109	2.744.151
14 Febr. '49	443.463	225.785	164.771	147.086	2.991.031
21 Febr. '49	443.605	206.090	195.492	144.114	2.979.172
28 Febr. '49	443.739	204.283	136.864	164.626	3.045.226
7 Mrt '49	443.891	177.982	155.906	160.180	3.018.755
14 Mrt '49	444.073	148.575	174.823	146.877	2.984.341
21 Mrt '49	444.228	130.972	213.930	143.146	2.956.056
28 Mrt '49	444.392	132.215	216.102	146.125	2.983.189

Saldi in rekening courant

Data	's Rijks Schatkist	's Rijks Schatkist bijzondere rekening	Geblokkeerde saldi	Saldi van banken in Nederland	Vrije saldi van vreemde banken	Andere vrije saldi
30 Dec. '46						
14 Febr. '49	239.584	214.012	4.102	52.895	347.723	338.505
21 Febr. '49	232.108	214.012	4.173	58.580	331.626	382.418
28 Febr. '49	173.806	250.497	4.031	38.663	328.482	332.552
7 Mrt '49	191.379	250.497	3.961	33.169	344.568	318.649
14 Mrt '49	190.775	250.497	3.879	31.387	349.774	329.021
21 Mrt '49	220.240	250.497	11.815	46.588	333.893	390.425
28 Mrt '49	216.232	250.497	5.346	29.686	342.998	399.213

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen	14 Mrt 1949.	7 Mrt 1949
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederl. Bank N.V.	f 195.298.119,77	f 191.379.302,80
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	„ 91.664,66	„ 879.028,87
Kasvorderingen wegens creditverstreking aan het buitenland	—	—
Daggeldlening tegen onderpand	—	—
Saldo der postrekeningen van Rijkscomptabelen	„ 523.640.516,06	„ 511.362.855,25
Voorschotten op ultimo Febr. resp. Jan. '49 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	—	—
Vorderingen in rekening-courant op Indonesië	„ 1303.138.141,31	„ 1299.960.924,87
Suriname	„ 34.806.590,83	„ 34.806.590,83
Ned. Antillen	—	—
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	—	—
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	—	—
Andere staatsbedrijven en instellingen	„ 327.490.373,66	„ 322.992.299,04
* Verplichtingen		
Voorschot, door De Nederl. Bank N.V., verstrekt	—	—
Voorschot, door De Nederlandsche Bank N.V. in rekening-courant verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	f 1711.908.100,—	f 1710.812.500,—
Schatkistpromessen bij De Nederlandsche Bank N.V. ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	„ 1800.000.000,—	„ 1800.000.000,—
Schatkistpromessen in omloop (rechtstreeks bij De Nederl. Bank N.V. is geplaatst nihil) / 5.833,6 mln w.o. garantie Bretton Woods / 804 mln	„ 5029.600.000,—	„ 5033.200.000,—
Daggeldleningen	—	—
Muntbiljetten in omloop	„ 137.265.804,—	„ 138.603.910,—
Schuld op ultimo Febr. resp. Jan. '49 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	„ 37.089.030,69	„ 30.985.577,11
Schuld in rek.-courant aan:		
Indonesië	—	—
Suriname	—	—
Ned. Antillen	„ 1.349.914,70	„ 1.349.914,70
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	„ 38.186.115,91	„ 38.044.206,41
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	„ 548.381.065,22	„ 496.479.092,94
Andere staatsbedrijven	—	—
Schuld aan diverse instellingen in rekening met 's Rijks Schatkist	„ 2052.058.941,29	„ 2069.263.735,59

NATIONALE BANK VAN BELGIË.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Goudvoorraad	Vorderingen o. h. buitenl. i. v. m. betalingsacc.	Tegoed op het buitenland	Handelspapier op België en overheidseffecten	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel- en pasmunt
16 Sept. 1948	28.136	11.042	427	9.986	303	414
17 Febr. 1949	27.849	12.316	1.243	7.876	612	626
24 Febr. 1949	27.817	12.077	2.144	8.037	765	644
3 Mrt 1949	27.873	12.246	2.874	8.066	718	629
10 Mrt 1949	27.929	11.826	2.865	8.892	318	642
17 Mrt 1949	27.869	11.545	2.527	8.496	284	662
24 Mrt 1949	28.068	11.136	2.463	8.068	286	674

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi		
				Schatkist	Buitenlandse banken	Totaal
16 Sept. 1948	657	91.729	81.568	.22	2.425	6.251
17 Febr. 1949	915	92.313	82.779	401	2.047	5.808
24 Febr. 1949	915	93.242	82.810	1.045	1.965	6.518
3 Mrt 1949	915	94.693	84.368	1.202	1.760	6.455
10 Mrt 1949	915	94.029	83.941	1.166	1.801	6.161
17 Mrt 1949	915	93.200	82.977	139	2.989	6.657
24 Mrt 1949	915	92.437	82.488	158	2.513	6.376

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Buiteni. wissels	Disconto's en voorschotten	Effecten	Biljetten in omloop	Andere crediten
31 Dec. 1946	4.949,9	158,0	238,7	52,7	4.090,7	1.113,7
7 Mrt 1949	5.849,4	280,7	150,5	47,5	4.233,7	1.652,0
15 Mrt 1949	5.853,3	297,6	151,5	47,5	4.178,8	1.734,2
23 Mrt 1949	5.885,3	318,1	155,5	47,0	4.182,0	1.780,0

Vacatures

PREIJER & DE HAAN, Accountants

vragen voor Indonesië:

- accountants lid N.I.v.A. of V.A.G.A.
- een contrôleleider
- geroutineerde eerste en tweede assistenten

Sollicitaties te richten aan Preijer & de Haan, Museumplein 10, Amsterdam-Zuid.

De Vakgroep Zeep, Was- en Reinigingsmiddelen roept sollicitanten op voor de functie van:

vakgroep-secretaris

Gegadigden dienen in een verantwoordelijke, organisatorische functie voldoende ervaring te hebben opgedaan.

Spoedige indienstreding gewenst.

Brieven, bevattende volledige gegevens over ervaring, opleiding, leeftijd en referenties aan de Vakgroep Zeep, Was- en Reinigingsmiddelen, Javastraat 2, 's-Gravenhage.

N.V. PHILIPS' TELECOMMUNICATIE INDUSTRIE
v/h Nederlandsche Seintoestellen Fabriek
HILVERSUM

Alle Communicatie-apparatuur op het gebied van
Radio - Lijntelefonie - Automatische telefonie

De ernst van het Pensioenvraagstuk

kan ook op zakelijke gronden niet worden ontkend.

Het probleem

der lastenverdeling en risicodekking eist deskundige voorlichting. Deze wordt U gaarne verstrekt door:

N A T I O N A L E
LEVENSVZERKERING BANK N.V.
ROTTERDAM — TEL. 29180

N.V. LEVENSVZERKERING MIJ. VAN
DE NEDERLANDEN v.1845
'S-GRAVENHAGE — TEL. 116260

Vacatures

Bij de
N.V. BILLITON MAATSCHAPPIJ
te 's Gravenhage
bestaat gelegenheid tot plaatsing
van een

ACCOUNTANT

(Lid N.I.V.A. of academisch gevormd)

Sollicitaties uitsluitend schriftelijk
aan de afdeling Personeelzaken,
LOUIS COUPERUSPLEIN 19.

MAAKT GEBRUIK van de rubriek „Vacatures” voor het oproepen van sollicitanten voor leidende functies.

Announces voor het volgend nummer

dienen uiterlijk Maandag 4 April a.s. in het bezit te zijn van de administratie, Lange Haven 141, Schiedam

Economisch - Statistische Berichten

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.
Bankiers: R. Mees en Zonen, Rotterdam.
Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Eho-
nomie, 14, Universiteitstraat, Gent.
Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26* per jaar, voor België/Luxemburg f 28 per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in francs bij de Banque de Commerce te Brussel. Overzeese gebiedsdelen (per zeepost) f 26, overige landen f 28 per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het halenderjaar.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toesiel 6). Advertentie-tarief f 0.40 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare Krachten” f 0.60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgave van redenen te weigeren.